

Veri, vzgoji in pouku!

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih
kršč. učiteljskih in
katehetskih društev

Letnik XII. □□ Št. 7, 8.

VSEBINA:

Vzgojaj najprej samega sebe!	145
À travers de la Suisse. Predaval profesor Fr. Pengov pri podružničnem sestanku „Slomškove zveze“ v Ljubljani dne 8. junija	147
Najvažnejše poglavje vzgoje. Kateheza za nižjo skupino. Predaval katehet Ign. Zaplotnik pri katehetski konferenci v Ljubljani	155
Kinogledišča — in mladina. Predavala pri sestanku učiteljstva in staršev na šentjakovski osemrazrednici v Ljubljani učiteljica Margareta Cundrč	158
Čigava je šola?	161
Opazke k učnemu načrtu za ponavljalne šole. Župnik A. Jemec.	162
Zadružništvo in ljudska šola. Predaval nadučitelj Fort. Lužar pri zborovanju dolensjske podr. „Slomškove zveze“	165
Navodilo papeža Benedikta XIII. za pouk prvospevancev in prvoobhajancev	171
O vzgoji volje. Predaval učitelj K. Simon	173
Šolski voditelj. (Piše nadučitelj Ivan Štrukelj	177
Katehetski tečaj v Zagrebu	177
Pregled dohodkov avstrijskega učiteljstva l. 1910.	179
Katehetski vestnik:	
Katehetsko gibanje	179
Katehetske beležke	180
Zgledi, uporabni pri katehezi	183
Učiteljski vestnik	185
Naša zborovanja	187
Vzgoja	188
Raznoterosti	189
Slovstvo in glasba	191

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih

::: in katehetskih društev. :::

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XII.

V Ljubljani, 15. julija 1911.

Štev. 7, 8.

Vzgojuj najprej samega sebe!

Kdor hoče druge poboljševati, mora biti sam dober; kdor hoče druge vzgajati, mora biti sam vzgojen. Resnico teh besedi potrjuje že stara prislovica: „Medice, cura te ipsum.“ Ko bi se tega zavedali vsi vzgojitelji, bi bilo pač mnogo drugače z domačo in s šolsko vzgojo, kakor pa je v resnici. Mnogo učiteljev je, ki radi pozabijo, da so tudi vzgojitelji; kot taki imajo dolžnost, da blažijo srce in da se ravnajo po § 1. državnega šolskega zakona, ki zahteva na prvem mestu, da je treba otroke nравоversko vzgajati in šele na drugem, da jih je treba tudi oskrbovati s potrebnimi znanostmi in izvedenostmi.

Nihče pa ne more dati, česar sam nima. Zato je vsakega vzgojitelja dolžnost, da v prvi vrsti skrbi za lastno vzgojo, t. j. da si prisvoji najprej sam vse one lastnosti, ki jih hoče vcepiti svojim gojencem. Toda le prevečkrat se dogaja, da uprav vzgojiteljem v marsikaterem oziru nedostaja zadostne vzgoje, da ravnajo ravno nasprotno, kakor pa zahtevajo od svojih gojencev. To svojo trditev hočem z nekaterimi zgledi podpreti in želim, da si tisti, ki se v tem ali onem čutijo prizadete, dotične odstavke debelo podčrtajo ter jih zopet in zopet prebirajo, dokler se ne otresejo razvad, ki jim ovirajo vzgojno delo.

Oglejmo si najprej versko vzgojo. Vsak vzgojitelj — ne le katehet — je dolžan otroke vzgajati za dobre, poštene, bogoljubne kristjane. Tega pa ne vzmore učitelj ali drug vzgojitelj, ako ni sam veren, ako ni sam prešinjen z vzvišenim verskim čutenjem. Kako more n. pr. učitelj svoje učence pri pouku vzgajati in navažati k bogoljubnosti, ako ne čuti niti iskric tega v sebi, kar bi moral otrokom priporočati? Ali je mogoče, da bi otroci pred poukom in po pouku pobožno in pa dostojno molili, ako učitelj med molitvijo po mizi pospravlja, omaro zaklepa, površnik oblači ali skoz okno gleda, in mu niti na misel ne pride, da bi tudi sam sklenil svoje roke ter jih povzdignil k Bogu ter z otroki vred opravil

skupno molitev? Kako se bodo otroci prepričali o dolžnosti, ki jim veleva hoditi ob nedeljah in praznikih k sveti maši, k pridigi, ako nikdar ne vidijo učitelja v cerkvi? In če ni potreba učitelju poklek-niti med povzdigovanjem, zakaj bi pa bili otroci prisiljeni? In če se sme učiteljstvo v cerkvi pogovarjati, zakaj bi pa otroci ne smeli šepetati ali se smejeti? Vzgojitelji ne smejo misliti, da velja tudi zanje rek: „Quod licet Jovi non licet bovi.“ Vzgojitelj, vzgoji najprej samega sebe, da se boš sam vedel v cerkvi in pri molitvi dostojno, potem bodo tudi otroci tvoj zgled posnemali. Bodi vedno in povsod zgled vernega in pobožnega kristjana.

Pač slabo vpliva na šolsko mladež učitelj, ki je vdan jezi, ki se za vsako malenkost tako raztogoti, da vpije nad učenci, jih zmerja in v nepotrebni razburjenosti še celo pretepa. Tak vzgojitelj pač ne ve, da se z vpitjem, z zmerjanjem ne doseže mnogo in da le „lepa beseda najde lepo mesto“. Iz enakega vzroka je nedopustno, neolikano in docela nepedagoško, ako se učitelj izpozabi tako daleč, da rabi vpričo otrok kletvinske in druge nedostojne besede. Kako hoče tak človek likati deco, ako je sam neolikan in neotesan! Ne dajaj otrokom pridevkov, saj se otroci že tako silno radi obkladajo z raznimi žaljivimi in nagajivimi priimki; vse tvoje pridevke si bodo pridno zapomnili in še bolj pridno rabili. Kdor ne zna samega sebe brzdati, kdor ne zna krotiti svojega jezika, bo vzgojil same jezikače in prepirljivce.

Mnogo greši učiteljstvo tudi z ozirom na red. Ako učitelj ne pride točno v razred, ali naj pričakuje, da bodo otroci dohajali pravočasno v šolo? Že z ozirom na otroke je torej nemodro in pa nedopustno, ako se učiteljstvo še potem, ko je že odzvonilo, zabava, razgovarja in šali na hodniku pred šolskimi sobami; kdo naj pa brani, če si tudi otroci privoščijo svojo zabavo, če vpijejo in letajo v svojih učilnicah. Najlepši red bodi vedno tudi na učiteljevi mizi, v šolski omari, v voditeljevi pisarni. Nikakor ne vpliva vzgojno na otroke, ako ima učitelj svoje reči razmetane in v neredu. Kdor ne pozna reda v eni zadevi, zbuja sum, da je sploh nereden, torej nezmožen za vzgojo.

Tudi glede snage mora biti učiteljstvo vzor mladini. Samo en pogled paznega očesa zadostuje, pa si človek napravi sodbo o učni moči. Če je v razredu po tleh nastlan papir, če se valjajo ogrizki ali druga šara, je to vedno zanesljivo znamenje, da učitelj nima pravega zmisla za snago in da je najbrže tudi drugače zanikarn!

Pravila nazornega nauka imajo uprav v takih stvareh, ki jih otroci vsak dan opazujejo vso svojo moč in veljavo. Priporočaj še tako ognjevito snažnost in ličnost pri šolskih izdelkih, ako pa vidijo otroci tvojo strgano knjigo, tvojo površno pisavo, tvoj nered vsepovsod — zastonj so vse besede.

Nič pa ne pade otrokom tako v oči, kakor učiteljeva obleka, ki naj bo zgled skromnosti, obenem pa snage in dostojnosti. Ta poslednja opomba velja osobito za žensko učiteljstvo.

Dotaknimo se še ene, nekaterim nič kaj priljubljene točke. Vprašam: Zakaj ima protialkoholno gibanje še tako malo uspehov med šolsko mladino? Zato, ker vzgojitelji v tem oziru še niso dovolj vzgojeni. Kolikokrat vidijo — žal — otroci svoje starše pijane, koliko otrok vidi svoje vzgojitelje dan za dnem uživati alkoholne pijače, koliko staršev je še vedno tako nespametnih, da svoje otroke celo silijo z alkoholno pijačo! Potem se pa čudimo, ako otroci ne marajo biti abstinenti, ako le po pijači hrepenijo. Tudi se ne strinja s pametno vzgojo, ako si učitelj vsak hip da prinesiti vode, da si ob silni vročini ali pa po kakem „mačku“ gasi svojó žejo, otrokom pa ne dovoli, da bi šli pit, kadar so žejni.

Vse graje vredna je tudi grda navada nekaterih šolnikov, ki se niti v šolskih prostorih ne morejo zdržati kajenja. Ali je to vzgojevalno, ako učitelj pošilja učence po cigarete, ako takoj, ko stopi iz šolske sobe, zapali svalčico, ali pa še med poukom ne more strpeti, da ne bi šel na hodnik napraviti „par dimov“? Boriti bi se morali proti tobaku, pa delamo otrokom slast sami do njega.

Čitatelji se bodo morebiti smejali tem malenkostim, toda pri vzgoji ni prav nikakih malenkosti in prav pogosto povzroči zanemarjanje navidezno neznatnih stvari veliko škodo. Zato vsi, ki hočete biti res pravi vzgojitelji, vzgojite najprej sebe, da bode predvsem s svojim zgledom vzgojevali mladino. Pedagoški pisatelj Jäger pravi: „Wer erziehen will, muß selbst erzogen sein, vielmehr er muß, und zwar bis an sein Ende, mindestens bis zu seiner Pensionierung, sich selbst erziehen, wobei ihm bei einigem guten Willen das Leben hilft.“¹

N.

À travers de la Suisse.²

Predaval profesor Fr. Pengov pri podružničnem sestanku „Slomškove zveze“ v Ljubljani dne 8. junija.

Srebrni diadem, ki diči čelo srednji Evropi, je Švica. Bližaj se ji odkoderkoli, od povsodi napravlja nate najprej vtis nepremagljive trdnjave, orlovskega gnezda, ki plava ravnotako mogočno nad nizkimi lombardskimi vrtovi, kakor nad bodenskim jezerom in porensko zaseko.

Samo še skrivnostno morje je dalo fantaziji človeški toliko opravka kot od pradavna šviške planine, ta mogočna vojska

¹ Jäger, Lehrkunst und Lehrhandwerk, stran 484.

² (Spomini iz poučnega potovanja kranjskih in koroških kmetovalcev v Švico, od 29. junija do 13. julija 1910.)

Ciklopov, ki prestrezajo s svojimi srebrnimi ščiti zjutraj prve rožne pramene Heliosove in se še bliščijo, ko je šel dan v nižavah že davno k počitku. S strahom je govoril stari vek o „belih gorah“ in z grozo je stopal srednjeveški potnik po divjih stezah proti zaželenemu cilju, večnemu Rimu. V „Mignonu“ nam izraža pesnik njegove občutke:

„Kennst du den Berg und seinen Wolkensteg?
Das Maultier sucht im Nebel seinen Weg;
In Höhlen wohnt der Drachen alte Brut;
Es stürzt der Fels und über ihn die Flut.“

Strah prednamcev se je umaknil občudovanju lepote pri nas. Mnogo so pripomogli k temu pesniški slavospevi; spominjam Hallerjevih „Alpen“, Goethejevih „Potovanj v Švico“, Schillerjevega „Tella“ i. dr. Tisoči in tisoči src iz vseh delov sveta hrepenijo vsako leto po trenutku, ko morejo pogledati veličastnim tem planinam iz obličja v obličje. A vendar je primešane temu hrepenenju tudi dokaj tesnobe. Ali si ne bo razbil hlaпон čela na teh nebotičnih nasipih, na teh zidovih, ki zapirajo jug pred severom, vzhod pred zahodom?

Na prvi pogled se ti zdi nemogoče, da bi mogel najti v tej gorati deželi cel narod prostora za svoj „striggl of life“, koliko menj za visoko blagostanje. Toda, ko stojiš drugi dan, presenečen slovenski turist na enem izmed vrhuncev vidiš, kako so se razmeknili hribovi, kakor se odpre in razvije velikanski cvet kraljevega lokvánja in v zori mladega dne ležijo med belimi venčnimi listi nepričakovane lepotije izvršenega programa: a z u r n a jezera (izmed teh smo videli Valensko, Curiško, Cuško, Egersko, Štirikantonsko, Briensko in Tunsko, Ženevsko in Bodensko), zelene doline s penečimi rekami (Sihl in Limmat pri Curiškem jezeru, Simmenska dolina, Emmental, dolina reke Aare, Thure, Rena), cvetoči pašniki po planinah z ljubkim zvonjenjem (obiskali smo samostanske pašnike v Einsiedelnu, krasno kultivirane planine na Rigi-Kulmu [1800 m] blizu Arth-Goldava, kjer se je nesrečno posul hrib l. 1804., dalje planine Tschuggen in Blenkli pri Erlenbachu niže Tunskega jezera in slednjič planino Parpan blizu mesta Chur v Kantonu Graubünden), vsepovsodi veseli jodlarji in povsodi je prostora za prijazno vasico, da med Juro in Alpami se razgrinja v mogočnih dimenzijah prijazno brdje, posejano ne samo z brezštevlnimi vasmí, ampak tudi z obljudenimi mesti, nekaka šviška Notranjska, bogati zelenjadni vrt Švice. Načrt potovanja nas je seznanil s sledečimi mesti ali sicer važnimi kraji: Inomost, Buchs ob meji, Curih največje šviško mesto s 180.000 prebivalci, Wädenswill, Einsiedeln, Arth-Goldau, Rigi-Kulm, Witznau, Lucern, menda najlepše mesto na svetu, Meggen, Interlaken, to je šviška Opatija, Erlenbach, Zweisimmen, Montreux in Vevey ob Ženev-

skem jezeru, Fryboury s katoliško univerzo, Düdnigen, Bern, Winterthur, Gossau, Št. Gallen, Wittenbach, Landquart in Chur, — če vzameš v roko zemljevid se prepričaš o pravilnosti naslova teh spominov.

In kaj slednjič še ostane od dozdevno nepremagljive trdnjave s srebrnimi bastijoni? — Pač še veliko število mogočnih gradov, kjer vlada večna zima, kojih zobčasta slemena sicer še obseva solnce, a jim nikoli ne ogreje srca (spomni se le ledene Jungfraue, temnega starca Finsteraarhorna, Meniha, Eigerja, raznih rogov: Weiß-, Matter-, Breit-, Aletschhorn, etc.)

Pred petdesetimi leti je vladalo še splošno mnenje, da ne more imeti Štefensonova iznajdba za Švico nikoli večjega pomena; in danes? — Švica je ena izmed najbolj železniških držav sveta. Čez 3500 km je dolgo njeno železno omrežje, na vsakih 100 km² čez 8 km železne proge in na vsakega prebivalca dober meter šine. Lokomotiva se je naučila naravnost plezati preko zelenih predgorij in v Zermattu ob Gornergratu gleda iz velike višave na ledeniški potok pod seboj; tudi v hiši visoke Jungfraue, vedno zagrnjene z belim pajčolanom bo v kratkem čuti žvižganje parne piščalke in hropenje parnega stroja.

Švica pa ni lepa samo zato, ker odseva vsaki jasni dan blesteči srež nad njenimi dolinami, ker teko iz njenega naročja veletoki, ki prinašajo blagoslov in rodovitnost ostali Evropi, ne samo zato, ker opevajo njeni slapovi v šumečih psalmih moč svojega Stvaritelja, ker počivajo sredi snežnikov in lednikov pravi paradiži bajnega rastlinstva, ampak največji čar Švice tiči v prelepi zvezi zdaj ljubeznive, jutri zopet vzvišene ali celo strahotnonasilne narave z bogato človeško kulturo, ki kaže ravnotoliko čudovitih varijant, kakor geološki obraz zemlje same.

V luksurijoznih mestih z vso rafiniranostjo modernih centromov in v odlečnih dolinicah, kamor se še ni izgubila natakarska servijeta; ob brnečem vretenu moderne industrije in na tihem pašniku v podnožju večnega snega; v trgovskih podjetjih, ki preperejajo cel svet in na majhnih kmetijah, ki životarijo same zase kot rajni Robinzon na otoku; na najvišjih stopinjah omike in na preprostih temeljih najožje ljudske izobrazbe — tako hodeva to gorsko ljudstvo po stezah ali cestah svojega življenja.

Prastara je njegova kultura; čudovite pripovedke, starodavni dialekti, navade, igre, noše, orodje, lepotečje, ki se menjava od doline do doline, — vse to so poljudne priče dolgotrajnega zgodovinskega postanka sedanje Švice.

Povsodi srečavaš preprost križ, staro kapelico ali spominsko skalo, ki spominjajo krvavih bojev, v katerih je ljudstvo s svojo krvjo pečatilo svojo osodo.

Tudi v slovstvu je prispeval sin proste Švice vseh treh jezikov svoj obol; a na drugi strani je pa tudi res, da Švicar nima preveč

časa za pesniško izmišljanje. Kosec zemlje, na kateri stanuje je namreč pri vsej čarobnej lepoti vendarle v obče skop in ljudstvo se je že davno navadilo, da gleda svet in življenje s treznim očesom. To dejstvo dovolj drastično izraža pregovor „Point d'argent, point de Suisse“, — da je stališče Švicarja stališče cvenka in kdor pozna deželo le kot letoviščar utegne odnesti s seboj podoben vtis: da je namreč Švicar prevrl ekonom, a da se lepota njegove domačije nikakor ne vjema s suhoparnostjo njegovega značaja. Iz občevanja s kmetijskimi veščaki (n. pr. z načelnikom živinorejske zadruga v Erlenbachu, gospodom Aellen, raznimi učitelji in profesorji kmetijskih šol in drugih kmetijskih zavodov) sem prišel do spoznanja, da taka sodba ni popolnoma pravična. Res, da Švicar ne nosi srca vedno na jeziku, a če si okusi v njegovi hiši kruha in soli se mu razveže jezik in pod grobo haljo se odpre gorko srce, ki bije za najvišje ideale. Švicar ljubi svojo deželo in njene republikanske in demokratične naprave s srčno tiho ljubeznijo, ki ne spravi izlepa iz ust vzklika „Ljubim te!“ S sočutjem se spominja spominskih dnov svojih dedov, a ne zavija se v slavo starih bojnih zastav (glej: krščanska socialna stranka na Dunaju!); dobro namreč ve, da je besedica „liberte“ le prazen zvok, ako si ne zagotovi ljudstvo spoštovanja do samega sebe in priznanja sosednjih narodov s tem, da pridno dela in zvesto sodeluje pri vseh velikih vprašanih časa in da se udeležuje pri vseh socialnih napravah služečih splošni blaginji.

Če vprašaš Švicarja, kaj da smatra za največjo čast Švice, ti malce pomisli, pa odgovori:

„Za to, da so naše gore lepe, mi ne moremo nič; da prihaja toliko tujcev v dežel, to ni naša zasluga; — veseli nas pa zaupanje, ki ga stavijo druga ljudstva v Švico. Postavila so Švico, da jim varuje velike svetovne pogodbe. Švica ima svetovno-poštni in svetovno-brzjavni urad; mednarodni varstveni urad za obrtne in duševne iznajdbe; pred mednarodnim rdečim križem v belem polju, ki ga čuvamo mi, se mora povesiti vsako orožje, ako noče veljati njegov nositelj za osramočenega in brezčastnega pred celim svetom.“

Na to, da so izbrale mogočne svetovne države Švico za čuvarico rastočega mednarodnega prava, na to je ponosno šviško ljudstvo. Slava stare Švice so bile krvave zmage, čast nove Švice je delo miru in sprave!

Po tej lepi deželi je hodila družba ukaželjnih slovenskih sinov lani že vdručič. Po teh krajih popeljati v duhu trumo častitih stanovskih tovarišev in tovarišic, povedati jim nekoliko o življenju ljudstva, ki se odigrava v tako veličastnem okvirju, gotovo bi bila to mikavna naloga!

A popolnoma drugačen je naš namen. Point d'argent, point de Carniole — praktičen je bil predvsem smoter našega potovanja.

Videti smo hoteli slovitega šviškega kmeta, bolje živinorejca in sadjarja in posneti, kar je mogoče v naših razmerah.

Evo vam tu šopek cvetlic iz šviških »Georgika«.¹ Najboljše merilo za gospodarsko sposobnost kakega posestnika in tudi celih narodov je njegovo ravnanje z gnojem in gnojnico. Dokaz, kako visoko stoji ta gospodarski barometer v Švici, so skrbno betonirane gnojne in gnojnične jame, pripravne lajte za prevažanje gnojnice, ki jih nazivlje ondotni gospodar s ponosom svoje »kanone«, zboljšavanje gnojnice s superfosfatom, trganje za gnojnico od prešičev v sirarnah itd. Ako Švicar po elementu kmetijskega gospodarstva naravnost ločeva razne gospodarske zisteme, n. pr. gnojno, gnojnično itd. gospodarstvo, potem pač ni mogoče navesti kaj boljšega v dokaz, kako globoko da mu je prešlo v meso in kri doumnevanje kmetijsko-kemijske podlage poljedelstva.

O pridelovanju krme bi se dalo povedati veliko. Marsikje izvira glavna krma iz sadnih vrtov, n. pr. v Meggenu. Zato pa je drevje zasajeno dovolj na široko, po 10 do 20 metrov narazen. Po vsaki košnji precej gnoje z gnojnico in zato kosé za zeleno po pet- in večkrat. Na parcelah, ki jih mislijo kositi za suho seno, marsikje pasejo zgodaj spomladi kakih štirinajst dni, kar silno ugodno vpliva na mlečnost, pa zgosti tudi travnato rušo. Sicer redijo živino v hlevih.

Na čisto posebno vrsto gospodarstva smo naleteli v gosavskem okraju; tu so namreč veliki travniki, recte sadovnjaki, razdeljeni v tri dele: na prvem se pase živina spomladi, pozneje se kosi za suho; na drugem se pase celo leto, tretji del pa služi samo za suho seno. Živina se pase celo poletje okoli doma in zato prav lahko oskrbuje gospodinja sama z enim hlapcem večje število govedi, do 20, dočim ima lahko gospodar popolnoma drug posel.

V najožji zvezi z živinorejo kake dežele so planine za izrejo mlade živine. Planin ima Švica kakih 6000, na katerih se preredi čez poletje do 360.000 glav. Najlepše planine imata Cug in Apencel. Večinoma so planine občinske ali pa zadružne, zasebnih je le malo. A te planine skrbno trebijo nepotrebne grmovja in kamenja, jih gnoje in namakajo, kjer se le da, imajo na njih napajalnike za živino, kjer je treba, preprosti hlevi pa služijo le v varstvo pred opoldanskim solncem (od 11. do 3. uri popoldne) in pred eventualnim snegom, ki zapade časih poleti za nekaj dni; sicer se pase živina cele noči. In to je edino naravno; mar delata drugače srna in jelen, antilopa in bivol? O občni živinoreji šviški le toliko: vzhodnji del Švice redi rjavo šviško, zapadni pa simodolsko pleme; prvo se odlikuje bolj po mlečnosti, slednje bolj po teži za mesarja in uporabnosti za delo. Marsikje je počezna mlečnost 3—4000 litrov

¹ Natančnejših podatkov dobiš v V. Rohrmana „Poučnem potovanju v Švico“ l. 1905, pri c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani in tudi za Mohorjev „Koledar“ je obljubljen opis lanskega potovanja (1910).

na leto; če pomislimo, da je pri nas komaj polovico tolika, da pridelamo tudi manj krme kot slabi gnojni ekonomski, potem nam je lahko umeti, zakaj šviški kmet, četudi prodaja mleko samo po 13 vin. v mlekarno, dosti bolje stoji od našega. Kako skrbno se odpirajo živali za plemo! Pokveke in slabiče mesarju, najlepše ostane za dom! To je edino pravo geslo, ki ne štedi pri junčevini in plača za plemenjaka prve vrste po 5, makari z veseljem po 10 K, a tele je zato čez dva meseca 50 K več vredno kot bi bilo sicer. Vpreganje juncev silno dobro vpliva na njihovo zdravje, krotkost in dolgo porabnost. Strožje licenciranje po šviškem zgledu se mora izvesti tudi pri nas; ne sme imeti pravice vsak maček, da bi kazil naš dvoparkljarski zarod še notri v pozne generacije. O napajanju telet se je že mnogo govorilo in se pri marsikaki naši živinorejski zadrugi z uspehom prakticira. Gotovo ponavljam le znane trditve, ako rečem: Švicarja uči stoletna izkušnja, da je napajanje racionalno. Z njim se močno pospešuje mlečnost krav, teleta se odstavljajo mnogo lepše in brez shujšanja, a treba je za siguren uspeh snažne in skrbne roke in ali ni takih rok pri slovenskih gospodinjah veliko?!

Emodolski sir cenimo vsi. Izdelujejo ga sedaj en gros tudi v gosavskem okraju, kanton Št. Galen. A naučili so se te važne obrti v Emmentalu. In zdaj stoji v pokrajini s ca. 2500 prebivalci 12 krasnih mlekaren, kojih več smo si ogledali. Od 19 milijonov met. stotov mleka, ki jih pridelava Švica na leto, porabi 7 milijonov svežega 3 milijone za teleta, ostalih 9 milijonov pa konsumira sirarska, veleindustrija. Vsestranska izobrazba sirarjev, snaga in skrbno prežračevanje sirarskih prostorov, pravilno soljenje in kipenje sira, vse to so faktorji, ki so nastavili Švicarja za mednarodnega učitelja v sirarstvu.

Švicar in sadjar sta pojma, ki ju ne moreš ločiti, če si le površno preletel to deželo. Med prvimi glasovi, ki jih mamlja novi šviški državljanček, so gotovo tudi ti:

Na vsako mesto zasadi drevo,
Mu streži, prilivaj! — Vrnilo ti bo.

Čuditi sem se moral železni šviški konsekvencnosti, s katero ti sadi na določeni zemlji le določene vrste sadja, n. pr. v Wädenswillu skoro same hruške za mošt, dočim v domovini naletavam večinoma na vzorčne zbirke vseh, največ neznanih in malovrednih vrst, na vsakem vrtu. A „zora puca“ tudi pri nas in „bit će dana“ tudi v tem oziru. Kot abstinent sem bil zelo vesel masivnega pridelovanja izbornega sadnega mošta, ki smo ga pokušali v Wädenswillu, Düdingenu, Wittenbachu in drugod, še bolj pa penečega se sadnega mošta in sadnega šampanjca. Morda se s tem zamerim kakemu vnetemu pristašu prelepega protialkoholnega gibanja med

nami, toda prepričan sem, da bi pijanska kuga manj grasirala med nami, ko bi se popile mesto močnih vin in jeružev enake ali tudi za spoznanje večje količine po vseh pravilih narejenega slastnega sadnega mošta, ki posebno hladi žejo po pridevku ogljenčeve kisline, kar stane s strojem le bagatelo. Vinstvo je bolj v cvetju v Švici, nego bi si utegnil marsikdo misliti. En podolžen breg curiškega in obrežje ženevskega jezera smo našli za čuda lepo obdelano s to Noetovo ljubljenko. V čebelarstvu je Švicar mojster, ima celo poseben muzej za to stroko in gotovo je hvaležna zadača za slovensko ženstvo, ako se skuša prikupiti ne le gostom, ampak zlasti svojim domačinom s tem, da nam postreže pri vsakem zajutruki tudi z medom in češnjevo ali drugačno omako (mezgo) poleg koščka presnega masla. Tako delajo vse časti vredne Švicarke jutro za jutrom, kot bi bile zmenjene. Za to prijaznost pa smo popolnoma soglašali z navado, da opravljajo težja dela, n. pr. čisto in pravilno molžo le moški.

Najmočnejša velesila, ki igra v ustroju šviškega gospodarstva prvo vlogo, pa je — združništvo. Da ne bom prenadležen, omenjam le par števil, ki govorijo veliko: Dežela je kar preprežena z živinorejskimi zadrugami, ki imajo svoja središča v „Zvezi šviških živinorejskih zadrug za a) lisasto in b) za rjavo živino.“ Prva ima svoj sedež v Bernu, druga pa v vzhodni Švici in šteje kak poldrugi sto zadrug za ude. Mlekarskih zadrug je ca. 5500, več vinskih in sadjarskih zadrug, mnogo zavarovalnic za živino, organiziranih in subvencioniranih od države, brez števila kmetijskih zadrug in društev, ki so v vzhodnem delu države zvezane v „Zvezi vzhodnih šviških kmetijskih zadrug v Winterthuru“. Koliko bi se dalo povedati o krasni tej centrali združnega dela, ki smo si jo ogledali, koliko poguma zajeti za pogumno naše domače delo, osredotočeno v „Gospodarski“ in „Združni Zvezi“!

Kako lepo arondirana so vobče šviška posestva, pri nas pa se redijo s krvavim mesarskim denarjem razni „Güterschlachter“-ji in mi to mirno gledamo!

Kako prednjači Švica v abstinenčnem duhu, je znano, in da stopa učiteljstvo na čelu temu stremljenju, je veselo in edino pravilno. In velik del naših gg. kolegov? Igra med najbolj prostaškimi izmed preprostih vlogo alkoholnih apostolov po gostilnah. Potem naj nas pa ljudstvo spoštuje in nam zaupa!? — Cela Švica je preprežena z električnim vodom, vsepovsod se belijo iz daljave drogovi za električno napeljavo — liberalec, pridi se lès učiti, kaj se pravi: Pokorščino zdrave pameti in treznega dela hočem, ne pa lahkotnih daritev golega zabavljanja in metanja polen pod noge nasprotniku!

Odkod velika razlika med šviškimi in slovenskim gospodarjem, med našim in ondotnim gospodarstvom?

Prepričan sem, da temelji v bistveni razliki med našim in tamošnjim ljudskim, kmetijskonadaljevalnim, pa tudi kmetijskim srednjim in visokim šolstvom.

V Švici, ki je le štirikrat večja od Kranjske, je 22 različnih kmetijskih šol, in sicer: 3 mlekarske, 3 sadjarske in vinske, 1 visoka šola za kmetijstvo, 4 splošno-kmetijske šole ter 11 zimskih kmetijskih šol. Pri nas je ena sama in še ta je bila do lani le celoletna (dveletna). Da so take šole za kmeta predrage, zlasti ker mu jemlje čez poletje delavno moč, je jasno.

Naš kmet potrebuje teorije in prakse v lepi slogi združene. Zato bodi naš ideal: Večje število zimskih kmetijskih in gospodinjskih šol po vseh kronovinah, kjer prebiva slovenski in hrvaški bratski narod, dokler pa teh ni, v vsako župnijo „Društveni dom“, v njem pa učitelj in učiteljica, ki delata res čast svojemu imenu. Kako krasna prilika to za koristno izrabo dolgih zimskih večerov? Neznano bo dolgčas; ljudstvo se bo trdno kot skala upiralo vsaki preteči nevarnosti, ko smo mu odprli oči za gospodarske in politične pogoje njegovega obstanka na edino varni katoliški podlagi. Tako delovanje smatram za najkrajšo in najsigurnejšo pot do lepše prihodnosti našega učiteljstva. Tu pokažimo, da imamo učitelji srce in glavo na pravem kraju, in plačilo za trud nam prinese ljudstvo na krožniku! Zaprek kot pred 10 leti ni več; „skopneli so snegovi, potihnilo vetrovi“; besni liberalni furor si je skrhal zobovje. —

Razmere našega časa zahtevajo od kmeta mnogo več izobrazbe kot nekdanj. Napredek v naravoslovju in poraba njegova v kmetijstvu, veliki uspehi tehnike, zlasti prometne, vnanja konkurenca itd. silijo tudi našega kmeta, da gre s časom, sicer ostane za njim. Švicar je umel svojo dobo popolnoma in je industrijaliziral svoje kmetovanje. Knjigovodstvo, svinčnik in popir, jasnost gospodarjeva ob koncu leta, čemu se je pravzaprav pehal celo leto, je-li zaslužil kaj ali celo izgubil, katera stroka njegova izkazuje dobiček, katera pa izgubo: vse te stvari morajo najti še pot v slovensko hišo, morajo postati popularne, pot pa pelje skozi šolo, beri: dobro učiteljstvo. Veliko lesenih šolskih zgradb smo videli po Švici, pa pravijo, da biva notri premnog — zlat učitelj. Kaj bi tudi pomagale preprostemu ljudstvu šolske zlate palače, če bi bil pa notri morda — lesen učitelj? —

Sklepam. Z veseljem sem prevzel današnjo nalogo od gda. vodje Jegliča. Toda predobro čutim, kako ubožna in nerodna je beseda, kako uborna napram šumenju slapov in šepetu večernih vetrov, ki pihljajo že vekove brez prestanka okoli snežnobelih kodrov šviških gora; kako okorna je beseda v primeri s penečimi valovi šviških jezer, kako hladna nasproti solnčnim žarkom, ki poljubljajo ondotno

zeleno trto. Duša čuti, a jezik ne najde primernih izrazov. Če sem se vendarle drznil podati majho škico o prelestno lepem koscu zemlje tako odličnemu auditoriju, v katerem ne vidim samo toliko in toliko čislanih dam in gospodov, ampak učitelje in vzgojitelje toliko in toliko tisočev otrok naše domovine, — naj bo to izraz hvaležnosti in ljubezni do Stvarnika in do Njegovega krasnega dela; do narave, ki je velika in čudovita v žaru gorskih velikanov, velika in čudežna pa tudi v nežnem zelenilu mahovja in sivih lišajev, ki preraščajo samotno skalo. Moje poročilo pa naj velja tudi kot srčen izraz zahvale sl. deželnemu odboru vojvodine Kranjske, ki je aranžiral to potovanje in ga omogočil z izdatnim prispevkom.

Tudi mi Slovenci imamo domovino, domovino, ki ji ni najti izlepa para. Tej domovini prenoviti z uma svetlim mečem in krepko pestjo obličje zemlje, to je v prvi vrsti teženje zastopnikov S. L. S. v vseh javnih zastopih. S. L. S. kliče navdušen „Bog Te sprejmi!“ vsakemu, kdor jo hoče podpirati v tem prevažnem narodno-gospodarskem in socialno-političnem delu. Prepričan sem, da bi ves slovenski narod s svojimi zaupniki vred pozdravil s posebnim navdušenjem trenotek, ko bi se posvetilo večje število izmed učiteljstva intenzivnejšemu gospodarskemu delu in da bi odprl tudi slavni deželni odbor z največjo velikodušnostjo tudi roke za potrebna sredstva za event. gospodarske poučne izlete in tečaje. Seveda bi prevzeli izletniki s podporo tudi moralno dolžnost, izrabljati pridobljene vtise praktično med ljudstvom s predavanji, s privatnimi nasveti, predvsem pa s praktičnim poukom v šoli in sodelovanjem pri krvavo potrebni reformi naše ljudske šole na kmetih in zlasti ponavljalne ali kmetijsko nadaljevalne šole. Uspeh potovanja izobraženih mož bi bil brez primere večji od onega preprostih kmetovalcev.

Vkoliko je padlo seme današnjega predavanja v dobro zrahljano, rodovitno zemljo, to bo pokazala bodočnost, dal Bog, da srečna!

Najvažnejše poglavje vzgoje.

(Kateheza za nižjo skupino. Predaval katehet Ign. Zaplotnik pri katehetski konferenci v Ljubljani.)

III.

Zadnjič smo govorili o peti božji zapovedi. Rekli smo, da v peti zapovedi Bog pravi: Ne ubijaj: ne rani, ne tepi drugih, ne zmerjaj jih, ne bodi nanje jezen in ne muči živali.

Kdo torej greši zoper peto božjo zapoved? (Zoper peto božjo zapoved greši, kdor druge tepe, rani, zmerja ali je jezen nanje, in pa kdor muči živali.)

Danes bom pa govoril o šesti božji zapovedi; povedal vam bom, kaj Bog v tej zapovedi zapoveduje in kaj prepoveduje. (Kaj bom povedal? — — —)

Šesta božja zapoved se glasi: „Ne prešestvuj!“ Tale beseda „prešestvuj“ je čudna in je drugod nikoli ne slišite. Zdajle vam bom pa povedal, kaj pomeni ali kaj se pravi „ne prešestvuj.“ To se pravi z drugo besedo: Nikar ne delaj nečistih, nesramnih grehov. Ko torej Bog pravi „ne prešestvuj,“ hoče reči: Ne delaj nečistih grehov.

Kaj so pa nečisti, nesramni grehi? Glejte, to so grdi grehi, o katerih se ne sme veliko govoriti. Zato bom pa tudi jaz raje povedal, kako se obnaša, kako živi otrok, ki se varuje teh grehov. Takemu otroku pravimo dober sramežljiv otrok.

Le poslušajte, kako živi sramežljiv otrok.

Ko se zjutraj zbudi ali ga pokličejo, precej vstane. Ne valja se po postelji še naprej. Ko vstane in se napravlja, pazi, da ga nobeden ne vidi brez obleke ali napol oblečenega. To bi ga bilo sram! Napravi se popolnoma, tako da je vse telo pokrito. Le glava, roke in včasih noge ostanejo nepokrite.

Telo, ki je pod obleko, je njemu sveto. Pod obleko se on ne ogleduje, ne prijemlje in ne dotika brez potrebe, če ni potrebno. Enako tudi ne pusti, da bi kdo drug na njem kaj takega storil.

Če vidi deček (deklica) kakega manjšega otroka, da si obleko privzdiguje, ali se nespodobno obnaša, mu reče: Ti tako ne smeš, to je grdo, to Boga žali.

Če sliši ljudi, da se pogovarjajo o delih telesa, ki so pod obleko, jih ne poslušajo ampak gre proč in mu je hudo, da tako žalijo Boga.

Če mu silijo v glavo misli na take stvari, jih ne premišljuje, mu niso všeč, ampak jih spodi, kot spodimo muho, ki se je vsedla na čelo, izgovarja ime Jezus, ali se pa prekriža.

Če dobi tak otrok v roko kako razglednico ali knjigo, kjer so napol nage in nespodobne podobe, jih ne ogleduje, ampak naglo odloži, zavrže in pokonča. Tudi ne postaja pred prodajalno, kjer so take podobe v izložbenem oknu. V tako prodajalno še kupit ne gre nič več.

Ko se potem ta otrok zvečer spravlja spat, zopet pazi, da ga nihče ne vidi brez obleke. Ko pride v posteljo, se še enkrat prekriža, se priporoči sv. angelu varihu, izgovori sv. imeni Jezus in Marija ter položi roki poleg sebe, ali jih prekriža v naročju. Tudi v postelji se po telesu ne prijemlje.

Tako, glejte, živi sramežljiv otrok. Tako je delal sv. Stanislav, o katerem sem vam že pravil, tako sv. Alojzij, in jaz upam, da tudi vi tako delate, ali da boste tako delali vsaj zanaprej.

Kdor pa dela drugače, kdor dela ravno narobe, kot ta otrok, ta dela nečiste, nesramne grehe, ta žali ljubega Boga.

Zdaj vam pa lahko povem, kdo greši zoper šesto božjo zapoved. Zoper šesto božjo zapoved greši, kdor kaj nečistega, nesramnega dela, gleda, posluša, govori ali premišljuje.

Bom povedal še enkrat. — — —

Kdo zna to ponoviti?

No, zdaj pa povejmo še enkrat vsi skupaj, da se ušesa navadijo.

Zdaj torej poznate šesto božjo zapoved. Varujte se nečistih grehov! Bog jih hudo sovraži. Vi veste, da je Bog v času Noeta pokončal vse ljudi s potopom. Pa zakaj? Največ zato, ker so delali nečiste, nesramne grehe. — Podobno je Bog pozneje enkrat dve mesti — Sodomo in Gomoro — požgal z ognjem in žveplom, ker so prebivalci teh mest silno nečistovali.

* * *

Mislím, da vsi veste, kateri grehi so nečisti, nesramni. Vendar pa moram še nekaj pridejati.

Nečisti grehi so grdi in ljudje jim zato pravijo grdi grehi. Če je kdo nečist greh naredil in se zve, pravijo ljudje: „En grd greh je naredil“. Nesramni grehi so res grdi. Ne smete pa misliti, da je vsaka reč, ki je grda, že tudi nečist greh. Recimo, da se en otrok usekuje kar ob rokav, da se mu ta že kar sveti, to pač ni lepo. Ali je grdo? Seveda je, kajne. Ali je pa to tudi nečist greh? Ne, nečist greh pa ni. — Ali vzemimo drug primer. Tam na cesti se valja otrok po prahu in blatu. Ko pride domu, ga pa mati okregajo in pravijo: „O ti grdoba ti, kakšen pa si? Sram te bodi!“ Ali je to res grdo, če se valja po blatu? Res! Ali je pa to nečist greh? Ne! Še en zgled. Pri spovedi se obtoži otrok, ki je vsled očetovega povelja zakopal na vrtu mrtvega, napol razpalega mačka in pravi: „Sem nekaj grdega delal.“ Ali je prav povedal? Napačno ravno ne; vendar tega ni treba praviti, ker ni nič nečistega ali grešnega.

Da še nekaj! Teh-le grehov je vsakega sram in marsikak otrok se boji, ko se je treba obtožiti pri spovedi. Če bi bilo katerega izmed vas sram, naj pa reče gospodu spovedniku: Še nekaj bi rad povedal, pa me je sram; prosim, če bi mi pomagali. Potlej bo pa že gospod vprašal: Ali si tole in tole naredil, pa boš lahko povedal.

Pa še eno reč. Morebiti je bil kdo zraven, ko si grešil zoper šesto božjo zapoved. To moraš povedati pri spovedi. Samo imena tistega nikoli ne povej!

Nazadnje še lahko omenim, kar vsak že ve, da ni greh, če se kdo po telesu umiva, ali če je v bolezni treba kake pomoči, obveze in kaj podobnega.

Zdaj, kajne, poznate šesto božjo zapoved. Veste, kaj Bog hoče. On hoče, da živite čisto. Reci torej vsak sam pri sebi: Moj Bog, raje umrjem, kakor da bi naredil kak nečist greh. V a r u j m e o B o g !

Kinogledišča — in mladina.¹

Predavala pri sestanku učiteljstva in staršev na šentjakovski osemrazrednici v Ljubljani učiteljica Margareta Cundrč.

Predno vstopi otrok v šolo, ga vzgajajo skrbni starši ali dobri redniki. Ko pa nastopi za otroka šolska doba, pride na pomoč domači vzgoji tudi šola. Ta ne poučuje samo, ampak tudi vzgaja, kajti pouka brez vzgoje si sploh misliti ne moremo. Tak pouk bi bil podoben poslopju brez temelja. Vzgoja! Lepa, a težavna naloga! Ta mora biti enako sveta staršem, pa tudi učiteljstvu. Nikjer ni edinost in sloga tako potrebna, kot pri vzgoji.

Napačno bi bilo misliti, da v šoloobvezni dobi zadostuje otroku le šolska vzgoja, da so starši prosti tega bremena. Ne! Prav tedaj, ko otrok postaja večji in razumnejši, ko dozoreva, potrebuje tudi v izvenšolskem času skrbnega vodnika, in to so otrokom skrbni starši, dober oče, mila mati. — Šola in dom morata pri vzgoji vedno vzajemno delovati, se morata medsebojno podpirati z dejanjem in s svetovanjem. To je neobhodno potrebno, ako hočemo pri vzgoji šolske mladine doseči zaželjene uspehe.

Naši mladini prete od vseh strani številne nevarnosti, nekatere bolj, nekatere manj očite, skrite. — Poglejmo le predstave po kinoglediščih! Kolika nevarnost za rahločutnost in nравnost naše mestne mladine tiči prav v predstavah prej imenovanih gledišč!

Da so predstave po kinematografih za mladino večinoma neprimerne, največkrat pa pohujšljive in škodljive, je spoznala tudi naša najvišja šolska oblast: c. kr. deželni šolski svet, ki je obisk teh gledišč mladini pred enim letom naravnost prepovedal. Dovolil je pač, da se smejo prirejati za šolsko mladino posebne predstave, toda program mora poprej pregledati in odobriti mestni magistrat in deželna vlada. — Pa v koliko se je ta ukaz izpolnjeval? Učiteljstvo je sicer otrokom prepovedalo obiskovati druge predstave razven onih, ki so določene za mladino. Seveda tega popolnoma zabraniti ni moglo; nekateri otroci so kljub prepovedi hodili k takim predstavam. Kako to? Ta deklica se izgovarja: Sem šla z bratom, ali s sestro; druga zatrjuje zavestno, da so ji starši dovolili, itd. Dobro! Nastane pa vprašanje, ali pač vsak dobro premisli in preudari, kaj je za šolsko mladino primerno in kaj ne, predno pelje nedoraslega otroka k raznim predstavam.

In prav radi tega, ker predstave po kinoglediščih za otroke največkrat niso primerne, včasih pa so naravnost pohujšljive, je šolskim otrokom prepovedano, da bi hodili zraven.

Beseda, svarilo in opomin šole pa izgubi pri mladini vso veljavo, ako starši nasprotno ravnajo, kar se seveda dostikrat zgodi vsled tega, ker jim ni znana prepoved.

¹ § 79. šolsk. in učn. reda, min. odlok z dne 22. febr. 1911, št. 35.613 ex 1910.

Dasi primerne predstave po teh glediščih niso brez veljave za pouk, vendar nimajo tolike vrednosti kakor se splošno sodi.

Vse slike beže hipoma, bliskoma mimo oči; luč je bleščeča in za oči škodljiva. Ne rečemo, da bi se škoda na očeh takoj poznala; brez dvoma pa utegne reden obisk imeti tudi za oči resne posledice — morda šele čez leta.

Če bi tudi predstave in slike imele zgolj poučen pomen, vendar jih ne smemo precenjevati, kajti hipni prizori, kakršne nudi kinematograf, puste v spominu le medlo sliko; kmalu se vse pozabi, razen, če je bilo kaj pikantnega, razburljivega. Če je bilo kaj takega, kar človeka posirovi, podivja, kar vzbuja čutnost in žali нравnost, to pa utegne vtisniti bolj trajen spomin, ker človek v svoji slabosti le prerad obnavlja spomine na take stvari, ki so grešne, prepovedane. — Kako nespametno je torej voditi otroke k predstavam in veselicam, ki niti za odrasle ljudi niso primerne. Ta razvada, da se dovoljuje otrokom enako razveseljevanje in uživanje, ki še odraslim ne tekne, je naravnost obsodbe vredna. Če bi druge nesreče ne bilo, se škoduje otrokom že s tem, ker se jim prenasiti domišljija; kajti pozneje taki razvajeni otroci nimajo več pravega zanimanja ne za delo, ne za učenje, ne za resno življenje, ki se jim zdi dolgočasno in nesrečno. Še pogubnejša pa je ta prostost za to, ker se ob takih prilikah sliši ali opazuje marsikaj naravno nevarnega in spotakljivega, kar utegne zgodaj, a za vselej zastrupiti nedolžno otrokovo srce. Pa bo morda kdo rekel, saj otrok ne razume, kar sliši in vidi. Docela ta ugovor nikdar ne velja. Res je, da pri otroku še ne deluje toliko razum, deluje pa tem živahneje in pogubnejše njegova živa domišljija; ta otroku pogosto prikljiče prizore nazaj, ki jih je videl v davni predstavi. Te prizore si obnavlja, jih premišljuje, si jih skuša raztolmačiti in se tako peča s stvarmi, ki mu otrujejo srce.

Česar pa si otrok s svojo domišljijo sam raztolmačiti ne more in ne zna, za to išče razlage in pojasnila pri svojih, mnogokrat izprijenih tovarišicah in tovariših ali pa pri poslih, ki kaj radi ustrezajo otrokovi radovednosti.

Da se torej otroci ne izpridijo in ne pokvarijo že v zgodnji mladosti, je pred vsem skrbeti, da dobivajo zdrave, dobre in tečne dušne hrane, zdravega, dobrega pouka, lepih navodil, koristnih in vzgojnih ter blažilnih predstav.

Zabraniti pa jim moramo vse, kar utegne podreti in izpdkopati delo in trud modrih vzgojiteljev; zabraniti jim moramo neprimerne predstave ter čitanje slabih knjig, umazanih romanov in ostudnih podlistkov. Za otroke je najboljše komaj dobro. To velja za gledišča kakor tudi za branje. Radi tega je treba, da smo ravno v teh dveh stvareh pri mladini zelo previdni in natančni.

Velika napaka pri vzgoji je tudi, da se prav glede branja dopušča mladini preveč prostosti. Otroci seveda slastno in koprneče srčejo strup vase, nevede, kako pogubno je to zanje. — Vprašajmo, odkod že pri šolski mladini to blebetavo govorjenje, ti sanjavi pogledi, ta strah pred resnim delom, pred marljivim učenjem? Odkod nazadovanje v šoli, neubogljivost doma? Odkod ta moralni in deloma tudi fizični propad? Prav mnogokrat moramo iskati vzroka v neprimernem čtivu.

Kakor hitro so otrovane otrokove misli, se vzbujajo v njegovem srcu tudi zla čuvstva in želje, ki se polagoma izpremene v strasti in vtisnejo podjarmljenemu srcu pečat tužne sužnosti — izprijenega značaja.

Vsakdo mora torej pripoznati, da so slabe predstave in neprimerni spisi naravnost strup za nepokvarjenega otroka. In ako se telesnega zastrupljenja vsi bojimo, ako se razni strupi in strupena zdravila zaklepajo in se ne smejo prodajati komurkoli, ali ni še bolj potrebno, da mladino čuvamo pred dušnim strupom, ki se ji ponuja in vsiljuje na razne načine?

Razne oblasti so dovolj glasno govorile in dale navodila za šole ne le pri nas, ampak tudi drugod; a seznaniti se morajo z njimi predvsem roditelji in varuhi otrok.

Na Moravskem je namestništvo ukrenilo, naj o priliki, ko lastniki kinematografov prosijo za licenco, vsa oblastva zahtevajo zapisnik in zaznamek vseh komadov, ki jih nameravajo uprizoriti.

Uspeh protestnega gibanja proti umazanim slikam in predstavam zremo lahko tudi v tem, da je ravnateljstvo dunajske policije ustanovilo posebno centralo z nalogo, voditi boj proti nenravnosti. Nedavno je zaplenila dunajska policija v neki tovarni cele vozove trakov za kinematografske slike. Druge države, med njimi Nemška, Francoska, Španska, Angleška in Japonska so opozorile avstrijske zastopnike na te dunajske izdelke. Ti so potem na Dunaju izposlovali energično postopanje tamkajšnje policije.

Protestno zborovanje proti zapeljevanju mladine z raznimi slikami je bilo pred letošnjo Veliko nočjo tudi v Gradcu. To zborovanje so sklicale razne ženske organizacije.

Končno naj še omenim, da je ministrstvo za pouk in bogočastje izdalo dne 22. februarja 1911, št. 35.613 potom deželnega šolskega sveta odlok, v katerem pravi, da mora šolska oblast vzajemno z roditelji paziti na to, da se šolska mladina pri kinematografskih predstavah ne kvari in ne pohujšuje.

Vsled tega opozarja ministrstvo za pouk na § 79. šolskega in učnega reda zadnji odstavek, ki pravi: Hoditi na javne predstave, gledališke igre in koncerte je dopustno v spremstvu roditeljev ali njih namestnikov s početkom omenjenimi pogoji.

Pogoji, ki so naštetih v prvem odstavku istega paragrafa so pa: „da se igri, ki se predstavlja, ali sporedu ne more ugovarjati v nraavnem in verskem oziru, in da tudi otrokovo vedenje, marljivost, napredovanje in obiskovanje šole ni povod nikakim pomislekom.“

Tako torej ministrstvo za pouk in bogočastje.

Iz vsega povedanega sledi, da imamo pri vzgoji dva momenta. — Na eni strani moramo pozitivno delovati — učiti, svariti in opominjati. — Na drugi strani pa moramo zabranjevati vse, kar razdira vzgojno delo; odstraniti moramo vse slabe vnanje vplive, h katerim pripadajo v prvi vrsti neprimerne predstave po kinogledališčih in slabo branje.

Čigava je šola?

Lani so imeli o priliki katoliškega shoda v Avgzburgu svoje posebno zborovanje tudi učitelji; kot govornik o šolskem vprašanju je nastopil stolni propovednik Wagner, ki je v fini pomirljivi, vendar pa stvarno odločni obliki razvil edino pravilno rešitev gorajšnjega problema. Poudarjal je sledeče misli:

Na temeljno vprašanje „Čigava je šola?“ čujemo in beremo raznovrstne odgovore. Eni pravijo: Pravico do šole ima država, drugi da učiteljstvo, nekateri da Cerkev, ljudstvo, družina... Do gotove meje imajo vsi prav. Pravilno pa se glasi odgovor: Šola gre mladini! V službi mladine je šola; zanjo je ustanovljena, za nje duševno in nraavstveno vzgojo mora skrbeti. Kako ustvarim iz otroka, ki mi je izročen, celega človeka z zanesljivim in nraavstvenim značajem, to je vprašanje, ki naj se šola z njim peča in ga reši s sveto resnobo. Da šola ta namen izvrši, ji mora pomagati Cerkev, država, družina, občina in vsi dobromisleči ljudje, ki jim je mar blagor človeštva. To nalogo naj smatra zlasti učitelj kot prvo in najvažnejšo. On nima pravice, da bi vsajal v srca otrok svoje subjektivne nazore o temeljnih vprašanjih človeškega življenja, še manj, da bi rušil in iz podkopaval prepričanje krščanskih otrok z nestalnimi podmenami. Nikdar bi se ne smelo zgoditi, da bi starši z obotavljanjem, z nemirnim srcem, in samo pod pritiskom prisilnih zakonov pošiljali svojo deco v šolo. Krščanski starši izgube povsod in vselej zaupanje do šole, ako vidijo, da se objavljajo v glasilih učiteljskih organizacij protikrščanski sestavki, ki žalijo verno ljudstvo. Bilo bi naravnost nasilstvo, ako bi tisti, ki jim je po zakonu zagotovljena svoboda vesti, bili prisiljeni, da pošiljajo svoje otroke v šolo, ki ni več sposobna vzgajati krščanskih značajev. Družino, šolo, učitelja mora voditi isti duh, zato pa zahtevamo katoličani predvsem konfesionalno šolo. Za mladino je najboljše komaj dobro; najboljše je pa vza-

jemna vzgoja za odkrito verstvenost, vzgoja za značajnost. Tega pa ne more dati brezbarvena, brezverska, skupna šola. Zahtevamo torej dalje tudi verstveno vzgojo tistih mladeničev in mladenk, ki se hočejo posvetiti šoli. Ni ga bolj idealnega, svetejšega in odgovornosti polnega stanu, kakor je učiteljski. Najdragocenejši zaklad, ki ga ima človeška družba, otroka, ki je upanje zlate bodočnosti, mu zaupa, mu izroči v varstvo in vzgojo. Blagor države, blagoslov celokupnosti, sreča prihodnosti je v njegovih rokah. Zato pa ni prav, ako bi se ta ali oni činitelj, ki bi v dobrem zmislu lahko vplival na šolo, odtegnil ali odpovedal tej pravici; zato bi država rušila temelje lastnega posloplja, ako bi v stran potisnila služabnika Cerkve, ako bi odstranila cerkveni vpliv iz šole. Kjer gre za najvišje dobro narodovo, kjer gre zato, da se ohrani najdražja svetinja, tam mora tudi Cerkev v polni meri sodelovati . . .

Belan.

Opazke k učnemu načrtu za ponavljalne šole.

Župnik A. Jemec.

Ponavljalna šola je zelo važna. V vsakdanji šoli obdeluje katehet z učenci ledino, v ponavljalnici pa ima že večinoma obdelano njivo, treba je le še setev pleti, gojiti, zalivati. V vsakdanji šoli se otroci uče še bolj mehanično, zato se le prerado zgodi, da zlasti mladeniči kmalu vse pozabijo. Navadili so se bili za silo, znanje je bilo površno, za red; kdo se bo torej čudil, če se je v neugodnih razmerah setev skoraj popolnoma posušila. Ponavljalna šola naj to popravi! Tu naj veroučitelj mladino napeljuje k dejanskemu krščanstvu, tu naj vceplja in vsaja dejansko ljubezen do Boga in do Cerkve. Tu naj skuša doseči, da se bo znala mladina v nevarnih letih ohraniti na pravem potu in se posluževati pomočkov, ki zagotove večno srečo.

Katehet ima mnogo zadržkov, ki zavirajo in ovirajo uspešno katehizovanje že v vsakdanji šoli; pri ponavljalcih se pa pridružijo še razne nove ovire.

Lahko je delo z otroci, ki imajo že dobro podlago, težko s takimi, ki so prišli v ponavljalno šolo n. pr. iz nižje skupine kake dvorazrednice, kjer se da — vsled nedostatnosti v branju — v eni tedenski uri le malo doseči. Taki otroci ostanejo tudi pozneje nekako inferiorni. Ponavljalna šola lahko še nekoliko pomaga.

Splah bi bilo delati na to, da bi se učiteljstvo bolj zanimalo za slabo nadarjene otroke in tu pokazalo moč in uspeh tako slavljenih metod, ne pa puščali nekaterih otrok do 12. leta v kakem nižjem oddelku, oziroma razredu. V tem oziru ima katehet mnogo lažje delo na enorazrednici.

Velik zadržek je slab obisk šole. Nekateri šolski voditelji, zlasti liberalni, zelo radi oproste otroke od šolskega pouka iz kakega navideznega vzroka tudi ob dnevih krščanskega nauka, vsled česar nastanejo pri posameznikih velike vrzeli, ki se morda nikdar popolnoma ne zadelaajo. Pri takih učencih je treba tudi v ponavljalni šoli orati ledino, s čemer se seveda trati čas, ki bi se mogel in moral koristneje obrniti.

Splošno naj se v tej šoli štedi s časom, ne ponavlja takih vprašanj, ki jih ni treba ponavljati, pač pa naj se z vso vnemo in pozornostjo predelajo važna, praktična, čeprav težja vprašanja.

Na tej stopnji kmečki otroci že pridno delajo, zato se z memoriranjem splošno ne doseže uspehov, razen pri tistih, ki so prinesli iz vsakdanje šole dobro podlago.

S pismenimi vprašanji je mogoče poskusiti le ondi, kjer je šola v rokah izvrstnih učiteljev, ker bi bila sicer le ura zapravljena. Otroci znajo preslabo pisati kljub vsemu napredku nove šole.

Če se rabijo slike, naj se prej obesijo na steno, ker se sicer trati kratko odmerjena urica.

Število ur v ponavljalni šoli ne presega 25, poleg tega je treba nekoliko časa porabiti za pripravo na svete zakramente, ter večkrat poudarjati potrebo, korist in važnost pogostnega svetega obhajila.

K podrobnemu načrtu.

Po misli poročevalčevi ni neobhodno potrebno, da bi se moralo ponavljanje začeti s I. poglavjem. Več vzrokov govori, naj se začne n. pr. s IV., zlasti po manjših šolah, to pa zaradi tega, da se otroci dosti zgodaj temeljito pouče o svetih zakramentih; kajti mnogi izmed njih, ki so došli iz nižjih razredov ali oddelkov, so še silno veliki revčki, kar se tiče tega znanja.

Isto velja o V. poglavju, ki bi se lahko združilo z naukom o o božjih zapovedih. Razen tega začne proti spomladi ponavljalna šola hirati, obisk postaja slabši, otroci komaj čakajo odrešenja 31. marca. Tudi pozimi so včasih prazne klopi radi slabega vremena. Šolski voditelji dovoljujejo mnogim ponavljalcem izstop iz šole sredi šolskega leta, kadar otrok dopolni 14. leto in tako odpade ravno najvažnejše.

Pri nauku o veri je treba ovreči morebitne verske ugovore, povedati kake zglēde in zlasti delovati zoper strah pred ljudmi. Fantje se že sramujejo odkriti se ob zvonjenju in v cerkvi ostane molitvenik v žepu!

O božjih lastnostih naj se uči praktično, da se otroci pri tej in oni priliki spomnijo na božjo svetost, pravičnost, vsepričujočnost itd.

Isto velja o angelih. (Veliki katekizem, vprašanje 86 in 88.)

Pri nauku o izvirnem grehu je važno vprašanje: Kaj nam škoduje izvorni greh? Pri nauku o brezmadežnem spočetju Marije Device: Lurd.

Ko pride na vrsto „molitev“, naj bo veroučitelj praktičen in naj privadi otroke, da res molijo zjutraj, zvečer itd. (Vprašati, kaj molijo! Šolski molitvenik. Apostolstvo molitve. Zvečer: Kesanje in duhovno obhajilo.) Pri razlagi „češčenamarije“ naj vnema za Marijino češčenje, pripravlja tla Marijini družbi, v katero sme vpisovati tudi šolarje, ker Marijina družba ni društvo, ampak spada med notranje cerkvene zadeve, kakor druge verske vaje. Nekateri liberalni učitelji so hoteli zavzeti nasprotno stališče, pa so retirirali.

Isto velja o družbi treznosti. (V. božja zapoved.)

Pri nauku o božjih zapovedih naj ne pozabi omenjati tudi škofu pridržanih grehov.

Pri II. božji zapovedi je pomniti, da so v ljubljanski okolici med moškimi razširjena najgrša bogokletstva (italijanska), ki jih deloma znajo že šolski otroci. Naj se nastopi zoper nje z odprtim vizirjem.

Pri III. božji zapovedi združeno z II. cerkveno in naukom o sveti maši naj se deluje zoper krajevne razvade. (Ostajanje zunaj cerkve, grdo vedenje v cerkvi, oskrunjanje nedelj, ponočevanje ob sobotnih večerih, delopust — priprava na nedeljo.)

Pri IV. božji zapovedi treba omenjati spoštovanje do oblasti, do duhovnikov; pri V. zapovedi alkohol, pijančevanje, pretepe, tobak i. dr.; pri VI. poleg drugega šibati nesramne razglednice in vse, kar osobito na deželi napeljuje v nečistost: ponočna dela, popivanje, preže ali voglarjenje. (Navodila glede kopanja; dečki, deklice).

VII. božja zapoved. Kako se v dotičnem kraju greši zoper to zapoved? Varčnost. Čebelice in hranilnica.

VIII. božja zapoved. Tožbe.

Cerkvene zapovedi. Vprašanje „Zakaj je treba biti pri pridigi?“ je treba terjati temeljito osobito od dečkov.

Pri zakramentu svetega zakona se lahko kaj pove o družbi svete družine. Nastopiti je predvsem zoper z n a n j a, ki so marsikje že kar epidemična. Petnajstleten mladenič in trinajstletna dekle že sklepata znanje. (Ljubavna pisma, darila, gostilna, ples itd.)

Poročevalec se je držal novega načrta in je skusil, da se da izvesti, ako se omeji na najpotrebnejše in ima pred očmi bolj razumevanje in vzgojo volje, kot mehanično memoriranje raznih definicij.

Zadružništvo in ljudska šola.

Predaval nadučitelj Fort. Lužar pri zborovanju dolenske podružnice „Slovske zveze“.

Zadružništvo ima v vsem narodnem gospodarstvu velik pomen in jamči zanesljivo za boljšo bodočnost našega naroda. Iz vodilnih misli o razvoju, smotru in upravi zadrug izluščimo lahko nekaj jedra tudi za ljudskošolski pouk, torej očrtam kratko najprej snov in več splošnih pogojev za prvo pojmovanje zadružništva v šoli.

Misel za združenje je ljudem takorekoč prirojena; pojavlja se osobito, ko se je boriti za obstanek. V narodu samem ima že od nekdanj gospodarstvo z najpotrebnejšimi živlenskimi potrebščinami najvažnejšo vlogo. Da bi si ljudje lažje pridobivali potrebnih življenskih sredstev, zato so jeli kupčevati, določati vrednost blaga in dela ter poživili produkcijo. Kot splošno menjalno sredstvo so uporabljali denar. Umevno je, da se je denar v raznih dobah pri vsakem narodu z ozirom na posredovanje raznih potrebščin mnogo izpreminjal in izpopolnjeval. Za denar so prvotno rabili živino, kože raznih živali, poljske pridelke itd. Pred kakimi tri tisoč leti so pričeli rabiti trdne, enakomerno določene kovine, ki so imele vtisnjeno znamenje kakega ljudskega poglavarja ali pa tudi kako drugo posebnost. Namesto kovanega denarja so države pričele izdajati priročnejši papirnati denar. V Avstriji je papirnati denar odkar imamo zlato ali kronska vrednoto (od leta 1892.), založen z zlatom.

Večja množina predmetov, n. pr. gozdi, zemljišča, sosebno več zbranega denarja imenujemo premoženje, glavnicu ali kapital. Taka večja skupina premoženja pa ni pripravljena samo za užitek ali prihodnje izdatke, temveč tudi za to, da jo (vsaj deloma) uporabljamo za nadaljnje prigospodarjenje (produkcijo). Odškodnino ali najemščino za užitek glavnice imenujemo obresti.

Da se lotijo kakega večjega podjetja, n. pr. železnic, tovarn, vodovodov itd., združijo posamezni premožni petičarji svojo denarno moč ter si uredijo skupno gospodarstvo. Ker so pa ljudje že od nekdanj potrebovali posojil, so posamezniki ali pa več premožnejših oseb, ustanavljali posebna podjetja za izposojila in nabiranje kapitalov, ter te prometne sedeže imenovali banke.¹ Po bankah je dobilo nekaj papirnatega denarja ime bankovec, sicer so pa pri nas znane Ljubljanska kreditna, Jadranska v Trstu in Deželna banka. Tudi zadružništvo stremi po bančnem poslovanju in pričakujemo tudi pri nas Zadružno banko. Uradno ali javno določevanje cen se izvršuje v posebnih shodnicah: borzah.

Spoznanje, kako koristno je hraniti za bodočnost, je rodilo (kreditne) zavode hranilnice. Te so se posebno v industrijskih kra-

¹ Ime izvira iz prvotnih sedežev menjalnic „banco“ v severni Italiji.

jih, n. pr. na Angleškem v pričetku 19. stoletja, razvile. O postanku hranilnic je sestavil najlepše podatke angleški pisatelj Samuel Smiles v svoji zelo razširjeni knjigi o varčnosti. On smatra varčnost za temelj samopomoči in mnogih drugih dobrih lastnosti. S kolikim navdušenjem so Angleži hranilnice ustanavljali, kaže n. pr. citat Williama Marsha: »Ko bi mogel, bi z zlatimi črkami napisal na vsem nebu edino besedo: Hranilnica«.

Najhujša stiska je večkrat po deželah nastopila, ker so ljudje vsled slabih letin in drugih uim težko dobili potrebnega posojila, ali pa s prav visokimi obrestmi. Kolika nesreča so bila oderuška posojila za naše ljudstvo, bi vedel povedati še marsikak slovenski možakar. A tudi tu se je našla pomoč proti zlorabi velikega kapitala, in sicer v obliki zadružnih posojilnic. Velikega pomena je bilo v tem oziru prizadevanje dveh slovečih mož, namreč Šulce Deliča in Raiffeisena v sredi 19. stoletja na Nemškem. Prvi se je oziral posebno na mesta in obrtnike, a drugi na poljedelce. Po zaslugi teh mož je bil leta 1867. na Nemškem izdan poseben zadružni zakon. Ta je bil vzorec drugim državam in prvi avstrijski iz leta 1873 mu je skoraj dobesedno enak. Sistem Deliča in Raiffeisena se je kolikor mogoče združil že na Nemškem, vendar pa so države povsod dale prednost Raiffeisenovemu sestavu. Temeljna in trajna resnica, da več ljudi več zmore in da skupnost (združenost, edinost) daje moč, je našla tudi pri Slovanih najlepši odmev in dobro podlago za smotreni gospodarski napredek. Podrobno se v to sedaj ne spuščam. Opozarjam še, da se mora zadružništvo povsod ozirati tudi na splošno narodno gospodarstvo in se vzajemno v njem pomlajati.

Važno je nadalje z adružno pravo in pa poslovanje zadružništva.

Osebe, ki se združijo v zadrugo, napravijo neko medsebojno pogodbo in zavezo, zraven si pa tudi preskrbe pravno veljavo in pravno moč. Združene osebe imenujejo z adružnike. Ti vplačajo pri vstopu določen znesek: delež, ter potrdijo s podpisom (po načinu pravil) omejeno ali neomejeno zavezo. Koliko in kakšno zavezo sprejmo zadružniki, to je že v firmi zadruga določeno; zadružniki z omejeno zavezo jamčijo le z določenim (enkratnim ali večkratnim) zneskom, zadružniki z neomejeno zavezo pa jamčijo z vsem premoženjem. Za vodstvo zadruga se izvoli načelstvo in nadzorstvo. Načelstvo se mora vpisati v zadružni register (zaznamek) pri deželnem sodišču, zato pravimo zadrugi v registrena (ne registrovana) zadruga. Največjo oblast ima občni zbor, ki se vrši vsaj enkrat v letu. Zadruga so združene v Zveze in te v Splošno zvezo zadrug.

Najvažnejše pri vsem tem je redno poslovanje na podlagi jasnega knjigovodstva in tu je tudi važna točka, s katero pride ljudstvo z zadružnim poslovanjem v dotiko. Iz zadružnih uradnih

knjig je dobiti marsikaj za nazorno porabo v šoli, n. pr. hranilna in zadruga (posojilna) knjižica.

V okviru teh črtic sem skušal vplesti zadržno pojmovanje med tvarino ljudskošolske izobrazbe. Teoretičnega zadržniškega gradiva imamo že mnogo in o njem se je že veliko razmotrivalo; premisliti pa je, kako bi to v praksi porabili in v koliko naj postavi šola temelj zadržništvu. Ljudska šola je sicer res že preobremenjena s potrebnimi in manj potrebnimi predmeti, vendar pa je zadržništvo tako važno, da se je ž njim dandanes sprijaznila že vsaka stroka gospodarstva. Gotovo je šoli le na korist, ako se ozira na zadržništvo in se seznanj z izrazi, ki so bili pred desetletjem še skoraj neznani, a je bilo za njih ugotovitev že veliko pisanja v narodnogospodarskem slovstvu. Usojam si opozoriti na besede častitljivega Komenskega, ki priporoča, naj se otrokom vselej pove n a m e n u č e n j a, ker ima tudi v naravi vsaka stvar svoj namen. Komenski pravi: »Delo se učencu olajša, ako mu takoj prijateljsko pokažeš, da mu bo to, kar ga učiš, v navadnem življenju in za vsakdanjo porabnost koristilo. Ne poučuj ničesar, česar ne bi precej pokazal in napovedal, čemu da je.« Pri šolskem mehničnem računstvu opozorim, da bo treba reševati razne praktične naloge v življenju, kakor n. pr. pri zadržništvu. Zadržništvo potrebuje jako veliko pismenega seštevanja, kar kaže že pogled v razne računске zaključke. Ako torej učitelj že dovolj priučil seštevanje, vzpodbudi še bolj učence k nadaljnemu pazljivemu seštevanju, ako jim pokaže kake take račune (ki jih ima tiskane na razpolago vsaka bližnja zadruga), kjer vidijo učenci koliko postavk ima v zadržništvu seštevanje, kako se morajo natančno uvrstiti številčne vrste in kako je težko kaj v njih razbrati, kdor se ni v ljudski šoli pridno zanimal za seštevanje. Zanimalo jih bo, da poznajo znamenje za procente, lastna imena, pregledno obliko računskih sestavkov ali zapiskov, firmo zadruge in morebiti zadrugo samo kje v bližini.

Nekoliko se že vsakdanja šolska računica ozira na pojme: hranilnica, obresti in drugo. Dobro došla nam je pa sedaj nova računica za ponavljalne šole, kjer ima zadržništvo in posebej obrestni računi, hranilnice, mlekarstvo in drugo svoj oddelek ter se gibljejo vaje v obsegu zgoraj omenjene snovi. Priliko imamo kaj reči o denarju, o glavnici, o raznih zadrugah, o skrajno previdnem zadovoljevanju in poročtvu. Učna slika o zadržništvu, ki se nahaja v prvi zbirki učnih slik za ponavljalnice, ima prvotne pojme in se ozira nazorno na zgled hranilne, zadržne in mlekarške knjižice. Nova čitanka za ponavljalnice ima o tem berilni sestavek, sicer pa obsegajo tudi drugi sestavki mnogo gospodarske vsebine. Kaka besedica o zadržništvu se lahko pove v vsakdanjici pri etičnih sestavkih, n. pr.: »V slogi je moč«, »Človeški udje se upro«, ali pa pri obravnavi čebele in mravlje.

Z gradivom, ki seznanja mladino o narodnem gospodarstvu, pa nismo tako osamljeni. Ledino je dobro oral znameniti francoski narodni ekonom Maurice Block. On je izdal (l. 1871.) ročno knjižico za mladino »Petit manuel d' economie pratique«, ki jo imamo tudi že v slovenskem prevodu (V. Kukovec: »Uvod v narodno gospodarstvo«). Knjižica je pisana v prostem razgovoru učencev in sosedov z učiteljem. Omenja razne pojme o narodnem gospodarstvu, tudi o akcijah, monopolu, konsumpciji, špekulaciji, o združenju in drugem; nima pa še zadružne oblike, kakor jo dandanes omogoči zadružni zakon.

Iz mnogih skušenj o napredku navadnega domačega gospodarstva, na katero se dobro ozira računica za ponavljavnice in deloma že uporabne, oziroma praktične naloge v računih vsakdanje šole, preidemo tudi k določevanju vrednosti ali kakovosti gospodarstva. Zato dostavim tudi v tem oziru še nekatere pojme, posebno za boljše učence in razrede, ker nam to tembolj pomaga vzgajati čvrst in samostojen naraščaj zadružnikov.

Vse narodno gospodarstvo teži po nekem ravnotežju s pridobivanjem in zagotovitvijo življenskih potrebščin (dobrin), zato je treba tudi v zadružništvu iskati nekega ravnotežja. Da to ravnotežje presodimo, da korist ali škodo spoznamo, da preiščemo kdaj in kje smo na boljšem, moramo misliti na proračun in računski sklep ali zaključek. Poučno postane to presojevanje iz skušenj ali razmer kakega slabega gospodarjenja, n. pr.: Rokodelec potrebuje orodje, ali naj bi ga kar za par tisoč kron kupil? Nekdo ima konja, ki mu je treba krme, a nič ne zasluži z vožnjo. — Les kupiti v gozdu, ki je skoraj nepristopen, ni isto, kakor sekati gozd ob cesti z lepim prihodiščem. — Preveč blaga, ki se zraven lahko pokvari, ne naročiti za trgovino itd. Delavec, ki preveč alkohola popije in preveč tobaka porabi, dasi prej težko dela in noče za manjši, a stalnejši zaslužek delati, vendar ne ravna ekonomično. Ali ni žalostno, da se še večkrat najde posestnik, ki je vse življenje na svojem posestvu bival, pa vendar proda gozd desetkrat cenejše, nego je vreden in si potem prepozno v lase sega?

Za samostojno in bolj pravilno opazovanje v praksi so sestavljene v računici za ponavljavnice posebne tabele in primerjave o cenah. V njih dobimo nekaj podlage pri določevanju cen za enoto (1 m, 1 kg) kupljenega blaga z vpoštevanjem raznih stroškov (voznine, dela, zavojnine in drugo, kar imenujejo obrtniki kalkulacijo ali kalkuliranje (preštevilba). Največjo vrednost ima sklepanje brez dolgega premišljevanja in hitra dobra odločitev. Pri cenitvah pa je treba pripomniti, da morajo pač ljudje staviti le razmeram primerne pametne račune, ne pa pretirane ali celo nepoštene zahteve.

S takim primerjanjem iz raznega prometa pridemo do sestave aktivnega in pasivnega premoženja. Aktivni imetek so zem-

ljišča, poslopja (nepremičnine), živina, pohištvo, orodje, denar (premičnina); pasivni imetek pa dolgovi. Z odštevanjem dobimo čisti imetek. Popis stanja imovine ima že davno Končnikova slovnica med opravnimi sestavki, računica za ponavljalnice pa ima to v oddelku »Knjigovodstvo«.

Iz primerjajoče sestave aktivnega in pasivnega imetka (aktive in pasive) ali kakor sploh pravimo: bilance spozna lastnik ostanek na premoženju, pa tudi če niso dolgovi večji nego premoženje, koliko se je premoženje pomnožilo ali poslabšalo. Na podlagi bilance se presoja nadaljnji kredit ali pa skrčenje izdatkov ter tudi prenehanje prometa. Poudarjam, da je treba misliti na sestavo bilance in pretehtati izgube že pri začetku gospodarstva in posebno kakega združenega gospodarstva in ne šele ob letu ali ko je že kaj preveč založenega. Sicer se v podrobno sestavo bilance v šoli ne bo mogoče dosti spuščati, a mogoče je z višjim smotrom mladino pripraviti na preišljevanje o previdnem gospodarstvu.

Ravnotežje ali bilanco med mero in blagom kaže tudi navadna tehtnica. Utež odvaga blago, ali pa tudi narobe. Primerjajmo s tem aktivo in pasivo! Na tehtnici dobimo tudi (pokažemo v resnici ali pa vsaj narišemo) prve pojme o strojih (silo, breme, vod). Stroji niso na kmetih pri malem gospodarstvu nič več nekaj plašnega, kakor nekdanj parni in šivalni stroj itd. Pri vsakem boljšem posestvu je nekaj ročnih strojev in gospodarji so veseli, da imajo manj nadelžnosti z delavci in seveda kak dobiček na množini in kakovosti blaga. V nekaterih vaseh niti več ne póje cepec, ali kakor ponekod pravijo »lesena kukavica«, marveč teče mlatilnica.

Berilni sestavek o strojih ima Josin-Ganglovo Tretje berilo. Pri strojih primerjamo razloček med silo rok in stroja, odvisnost in neodvisnost od dela drugih, donosnost (rentabiliteta) glavnice, delitev dela in drugo. Umestni so računi o dobičku iz strojev v primeri z navadnim ročnim delom, kar ima veljavo za ravnotežje — bilanco. Za zadružništvo ima to pomen, ker se v mnogih krajih snujejo strojne zadruge in strokovne organizacije. Sicer pa dostikrat opazimo pri posojilnicah, da pridejo ljudje po posojila, ker so namenjeni postaviti kak stroj, n. pr. kako vratilo ali gepelj, ter pripovedujejo o načrtu gospodarstva in kakovosti strojev.

Marsikaj bi še lahko navel o združnem stremljenju pri zadrukah, ki imajo značaj trgovstva. Opomnim le še na mlekarске zadruge, ker je mleko mladini dobro znano in važen gospodarski predmet. Letos je v Cislajtaniiji nad 3000 mlekarń ter je cenjena bilančna vrednost njenih stavb in oprave nad 20 milijonov kron. Tudi na Kranjskem je okrog 80 mlekarń, ki pa, žal, še niso enotno združene. Mlekarne donašajo lepe dohodke ter pospešujejo živinorejo. Skoraj vse imajo združenost z omejeno zavezo. Razvile so se osobito na podlagi stroja posnemalnika (separatorja), ki je bil

iznajden leta 1879. in je tako važen v vsaki mlekarni, kakor šivalni stroj pri krojaču. Brez dvoma segajo te iznajdbe globoko v poljedelsko gospodarstvo in so pomenljive za znanje in utrditev obzorja v zadružništvu. Kjer so kake mlekarnice, naj jih obišečejo učitelji z učenci višjih razredov in ponavljalnice. Pa tudi pri obisku drugih zadrug dobi mladina zmisel, pozornost in spoštovanje za zadružništvo. — V preteku mnogoletnega vodstva dveh zadrug sem se uveril, da je za napredek zadružništva najboljše, ako že pri mladini vcepimo nekaj zanimanja. Ne mislim pa s tem siliti šole, da bi morala predložene pojme od vsakega učenca bogvekakovo široko sistematično zahtevati; tudi ne mislim, da naj bi takoj prišel kak odlok in zahteval obvezno po kakem posebnem načrtu najvažnejše iz zadružništva. Snov pa je gotovo toliko praktična, etična in družabna, kakor kake učne slike o domačih živalih in še kaj drugega, kar vsak dan vidimo. Več reči, ki se jih takoj ne domislimo, postane polagoma samo ob sebi umevnih in se začudimo, da nismo poprej na nje pomislili; tudi tehnični izrazi iz zadružništva se bodo v prihodnjih letih udomačili po deželi.

Tako sem s tem poročilom o zadružništvu dal na razpolago učitelju minimalno vrsto koristnih gospodarskih naukov, da jih prilično pri nekaterih predmetih svobodno podava mladini in s tem ustanavlja podlago ter budi zavest in voljo za poznejše zdravo zadružništvo.

Teze.

1. Zadružništvo se kot oddelek splošnega narodnega gospodarstva nekoliko upošteva v teku šolske dobe v ljudski šoli. Posebno podlago daje računstvo, a v pomoč so tudi mnogi drugi predmeti, ki jih sploh v navadnem računanju uporabljamo.

2. Z zadružništvom spoznamo, da je treba ljudem za skupno delo mnogo zmožnosti in izobrazbe; vidimo pa tudi, da so prva glavnica dobri nauki, zdravje, vzgoja, dobro srce, pridnost, snažnost in uljudnost. Zibelka take izobrazbe je ljudska šola.

3. Predmeti ljudske šole pa ne morejo naravnost široko pripravljati mladine v visoko strokovno zadružništvo, torej naj se pojmi o zadružništvu za mladino prosto na lahko umljiv način (torej ne vse naenkrat) prilično vpletajo med drugo učno snov in posebno z ozirom na krajevne, aktualne in individualne razmere. V ponavljalnici naj se končno predstavi bolj celotna učna slika o zadružništvu poleg drugih gospodarskih naukov ter ponovijo ali poglobijo in utrdijo najvažnejši pogoji in smotri o zadružništvu, posebno na podlagi zadevnih praktičnih računskih nalog in berilnih sestavkov. — Iz različnosti se izvaja enotnost.

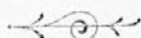
4. Posebno važno je, da vzbuja šola zmisel za varčnost; kajti varčnost je treba že v mladosti vzgojiti, kakor tudi druge dobre lastnosti.

5. Varčnost izvira iz navade, da radi in skrbno zbiramo tudi malenkostne reči. Kdor malega nič ne zbira in prav ne obrača, tudi ni velikega vreden in on zaman pričakuje v velikem bogastvu srečo in zadovoljnost. Pridna varčnost modro premaguje nepotrebne želje, napravlja človeka neodvisnega ter pomaga skrbeti za bližnjega. — Ceniti je treba vrednost denarja, a ne biti njega suženj.

6. Opozarja naj se na važnost stvarne (realne) podlage pri posameznem in skupnem gospodarstvu; posebne pozornosti je treba pri pogodbah, pri poročtvu in pri posojilih.

7. Ker se dandanes na kmetih že uporabljajo poljedelski stroji, n. pr. mlatilnice, čistilnice, stiskalnice, vratila (gepeljni), je opomin ali celo prilični pregled pri poučnih izletih (tudi stenska slika ali cenik poljedelskih strojev) kaj primeren za razgovor in analizo nekaterih osnovnih naukov o združništvu. Marsikaj se vidi in razmotriva posebno v onih krajih, kjer obrtniki prirodne in druge pridelke pretvarjajo v uporabne izdelke.

8. Združništvo naj se tudi pri mladini ne razmotriva omejeno, enostransko, samo na sebi, temveč v prikladni zvezi z drugim gospodarstvom in na podlagi splošnega narodnega gospodarstva. Značaj združništva naj se zrcali v vzajemnem (solidarnem) napredku in samopomoči med stanovji in naj v obče ne stremi po razdoru z drugim gospodarstvom. S tem more moč združništva pospeševati koristen in miren razvoj družabnega blagostanja. Združništvo naj vpoštevava poljedelca, delavca in obrtnika.

Navodilo papeža Benedikta XIII. za pouk prvo- spovedancev in prvoobhajancev.

Rimski dekret „*Quam singulari*“, ki zaukazuje, naj se ne odlašava s prvim obhajilom, ne zahteva, da bi morali biti otroci, ko prejmejo prvič sv. zakramente, povsem poučeni v verstvenih naukih, ampak trdi, da zadostuje „*aliqua cognitio*“, da so poučeni o temeljnih, začetnih naukih. Ker se dekret ne spušča v podrobnosti, so se oglasili in se oglašajo razni razlagalci, ki so sestavili po svojem preudarku bolj ali manj obsežne načrte za poučevanje in za znanje, ki se naj utepe sedanjim prvoobhajancem. Umevno da zahteve v marsičem ne soglašajo, da gredo vsaksebi; kar bi eden rad odložil na poznejši čas, smatra drug za neobhodno potrebno. Gotovo je, da se mora pouk omejiti na najbistvenejše zahteve, če hočemo ustreči želji sv. očeta, ki vabi mladino k mizi Gospodovi takoj, ko se zaveda pameti.

Vredno je torej vedeti, kaj umeva najvišja cerkvena oblast v besedah „*aliqua elementa*“, to tembolj, da bo moč v knjižici „*Na-*

vodilo za prvo spoved in obhajilo“, ki se obeta za bodoče šolsko leto, zadeti pravo mero in odločiti pravo mejo.

Odgovor na to vprašanje je zapopaden v dekretu papeža Benedikta XIII. s katerim je sklical rimsko sinodo l. 1725. Benedikt XIII., po rodu vojvodske rodbine Ordini, je bil poprej dominikanec ter vnet pridigar, spovednik in katehet. Nato mu je bila poverjena nadškofija Benevent, kjer je sklical dve škofijski sinodi. Na eni je proglasil tudi naredbo za župnike o poučevanju krščanskega nauka, ki jo je pozneje kot papež sprejel v akte rimske sinode. Med prilogami teh aktov se nahaja tudi navodilo za pouk prvo-spovedancev in prvoobhajancev.

Navodilo za spoved je izdelal nadškof Orsini svojim duhovnikom v dušnem pastirstvu, da bi jim pokazal, kako je treba prav mlade otroke poučevati in pripravljati na zakrament sv. pokore. Pouk ima obliko dvogovora med katehetom in otrokom ter obsega vsega skupaj 48 vprašanj.

Prva desetorica ima namen podati kratek pouk o grehu. (Bistvo mali in smrtni greh, greh v mislih, željah in dejanju, nasledki greha.) Nato se logično nasloni vprašanje: Kako se je moč rešiti kazni v peklu? Kako morem zopet postati otrok božji? — Drugi del poučuje, kako se vest izprašuje (o zapovedih božjih in cerkvenih in o poglavitnih grehih), kako se obudi kes in trdni sklep.

V navodilu ni nobene definicije ne o kesu, ne o trdnem sklepu, ne o spovedi.

Za pripravo na prvo sv. obhajilo so ob času Benedikta XIII. na Italijanskem skrbeli starši sami; kolikormoč so pa to delo izročali duhovnikom, zlasti če sami niso bili zmožni in dovolj izobraženi. Nekateri bolj ugledni starši so se pa v tej zadevi obračali naravnost na svojega škofa, in če je ta imel veselje in vnemo za katehizacijo, se je sam lotil priprave za prvo sv. obhajilo, kakor na primer tudi nadškof Orsini. Gotovo je, da taki otroci niso delali težav pri pouku, ker so bili že od doma skrbno vzgojeni in kolikor-toliko že poučeni.

V zgoraj omenjenem navodilu, ki se nahaja v aktih rimske sinode, je sprejet načrt za pouk prvoobhajancev, kakor ga je rabil Orsini sam, zato pa glede obravnave same ne more veljati kot merilo, ker je nadškof imel pred seboj samo otroke odličnih rodbin, pač pa nam kaže obseg tvarine, ki naj se predela pri pripravi malih na prvo sv. obhajilo.

Prvi oddelek je tako sestavljen, da se otroci prepričajo o svetosti in vzvišenosti dušne hrane, da morejo sv. evharistijo ločiti od navadnega, telesnega kruha; drugo poglavje ima namen, zbuditi v otroku hrepenenje po angelskem kruhu; tretji oddelek je namenjen pripravi na vreden prejem najsv. Zakramenta.

(N. St. Hedwigs-Blatt.)

O vzgoji volje.

Predaval mestni učitelj K. Simon. -

Tako še mati rekla je:
„O, kaj ti pravim, Krištofe!
Ak' bodeš videl tri glave,
Dve krajne njemu pust' obe,
Na srednjo naj ti sablja gre!“

Pegam in Lambergar. — Narodna pesem.

Nehote mi stopajo v spomin gorenje besede Lambergarjeve mamice, ko premišlujem težavno delo vzgoje in pouka. Želim si, da bi tudi vzgojne težave imele le eno glavno oviro, po kateri bi mahnil ter bi z njo podrl tudi druge.

Mnogo tožba je od raznih strani: Šola preveč uči in premalo vzgojuje; starši se pogostoma le prav malo ali prav nič ne brigajo za vzgojo svojih otrok; mladina je podivjana itd.

Kdo je kriv neuspehov?

Ko sem nedavno prečital knjigo slavnega francoskega učenjaka Julesa Payota „Vzgoja volje“, ki je doživela v trinajstih letih že 27. izdajo in je prevedena domalega že na vse evropske jezike, sem si mislil: Mož, ti imaš zelo prav; tvoja izvajanja so zlata vredna.

Naj na podlagi teh izvajanj, torej uporabljajoč Payotovo delo, podam razpravo, ki utegne nam in staršem pokazati vzgojne rane v pravi luči.

Vzrok skoraj vseh naših neuspehov, skoraj vseh naših nesreč je le eden, namreč slaba in mrtvična volja, bojazen pred naporji, zlasti pred trajnimi naporji. Naša nedelavnost, naša lahkomišelnost, naša brezmišelnost so le posebna imena za brezbriznost ali lenobo, ki je človeški naravi to, kar je snovi težnost.

Pravi protivnik dosledni in stanovitni volji more biti le neka trajna moč; kajti pojavi strasti so le mimoideči; v presledkih med njihovimi napadi še vedno ostane kaj prostora za veliko vsoto dela. Obstojta pa bistven duševni položaj nepretrganega svojstva, ki ga imenujemo ohlapnost, neobčutnost, brezbriznost, lenoba. Temu nasproti sicer žrtvujemo mnogo napora, ali dokončne zmage ne dosežemo. Koliko ljudi je, ki kažejo, da imajo samo en smoter: da gredo skozi življenje, uporabljajoč kolikor mogoče malo misli. Poglejmo n. pr. dijake! Ali ne store mnogi le minimum tega, kar je potrebno, da napravijo izpite? Ali niso številni oni, ki se ustavijo sredi študijskega pota in se zadovoljijo s slabo plačanimi, malocenjenimi službami, brez prihodnosti, brez obzorja.

Ker se pa v pričujoči razpravi hočemo ozirati le na učečo se mladino, zato hočemo podrobneje preiskati, kako in v čem se kaže slabost volje pri šolski mladini.

Neka duševna slabost se pojavlja pri vseh dejanjih današnje mladine. Če bi opazovali kakega mladeniča, pa bi videli,

da nekaj ur preveč spi in ko vstane, je pa še zaspan, len, počasen, zdehajoč. Nima veselja do dela, že na obrazu mu čitamo neko malomarnost. V gibanju ni ne moči, ne odločnosti. Jutro je izgubljeno; zajtrkuje, čita tjavendan časnike, in sicer najrajši take stvari, pri katerih ni treba nič misliti, ali pa ki ščegačejo lahko-miselno, neurejeno zvedavost. Popoldne pač najde nekoliko moči, ali to moč potratí ob brezplodnem besedičenju in kritikovanju: politikov, pisateljev, učiteljev, itd. Zvečer se nesrečnež ves obupan vleže, še bolj zlovoljen kakor včeraj. Da bi bral kako poučno knjigo, si ogledal muzej, se sprehajal v gozdu, no, to so zabave, ki zahtevajo že preveč napora. Sv. Hieronim primerja take ljudi vojakom na podobi, ki imajo sicer vedno dvignjene meče, a udarijo nikdar.

Delo, ki ni vztrajno, je leno. Vztrajno delo zahteva vztrajnega vodstva. Delovna moč volje se ne razodeva toliko po vsestranosti prizadevanj, temveč da vprežem vse duševne moči za en in isti smoter. Dozdevna vsestranska delavnost kaže veliko slabost volje. In ravno na dijaku opazujemo ono temeljno obliko lenobe, ki naj ji porečemo raztresenost ali razcepljenost.

Posledica razcepljenosti, ki jo opazujemo pri mladem hiravcu, je, da noben vtis nanj nima tolike moči, da bi ostal trajen. Ako na primer študira psihologijo, mu ne pride na misel, da bi preiskaval samega sebe, da bi skušal najti primere v sebi; rajši se na pamet nauči primerov, ki so navedeni v knjigi. Rajši se torej uči, kakor preiskuje. Zato pa tudi izpiti ne kažejo toliko, koliko je vreden kandidat, temveč le višino, do katere se je nakopičilo njegovo učenje naizust.

Vrhutega razmere modernega življenja vedno bolj uničujejo naše notranje življenje in tirajo nevarno razcepljenost tako daleč, da utegne postati usodepolna. Saj že nimamo več časa, da bi čitali. Živimo neko razdraženo, prazno življenje.

Kaj pa šola? Kako utrjuje in vzgaja voljo, kako krepi značajnost?

Vse, kar se stori, je to, da skrbno opremljamo razum, voljo pa gojimo le toliko, kolikor je treba, da razum sploh še kaj dela. Ali sploh vzgajamo voljo? Malo jo gibljemo na dobro srečo, to je vse.

Kako pa naj mladenič dobi moč delavnosti, samovlado, okrepča omahujoče sklepe ter pride do trdnega, gorečega in trajnega sklepa in končno do stanovitnih navad?

Naš smoter bodi najprej, da pridobimo mladino za krepko in trajno napornost v pazljivosti. Lep je uspeh, če se zna človek premagati, če se telesne sile pokore razumu. Ali ravno pri dijaku sili na plan le bolj telesno življenje vsled žive in kipeče mladosti in si hoče podjarmiti navidezno mrzlo, brezbarvno življenje razuma.

Duševnemu delavcu bodi tedaj smoter energija samostojne pazljivosti, energija, ki razodeva jasno smer vseh misli na en cilj

in ki dovolj dolgo podjarmlja našo voljo, vtise in ideje pod veliko vodečo in vladujočo idejo, za katero delamo.

Katera so sredstva, ki slabo in omahujočo željo pretvarjajo v trajno voljo?

Zelo sta razširjeni zlasti dve zmotni teoriji, zelo nevarni delu samoobvladanja.

Prva je Kantova misel, da je značaj neizpremenljiv. Ako smo tedaj stopili v svet prostora in časa in si izvolili značaj, ostane naš značaj in tedaj tudi naša volja, kar je, ne da bi ga — bodisi še tako malo — mogli izpremeniti. Šopenhauer še celo pravi, da so razni značaji neizpremembeno prirojeni. To pa jemlje (zlasti dijaku) pogum. Čemu naj se skušam samoobvladati, ako že naprej vem, da se ne morem?

Zato pa mnogi živijo brez prave smotrne volje. Slepo drve za modo, za javnim mnenjem. Vse one, katerim želja po kakem idealu in nekaka duševna plemenitost ne dajeta notranjih nagibov, povišati se iz živalskih odnošajev do vedno višje svobode, brez rešitve odneso valovi.

Ako vprašamo Kanta po dokazih za to teorijo, najdemo pri njem le a-priori-nazore in zmešnjavo. Tain je šel na podlagi te teorije tako daleč, da mu je naše življenje neodvisno od volje in čednost le nekak izdelek, prav kakor sladkor.

A tudi teorija o prosti volji se lahko krivo umeva. Prosti smo, namreč da se lahko odločimo za to ali ono, za dobro ali slabo, a ta prostost ne pomenja že kar a priori lehkote, zmage dobrega nad slabim, plemenitih nagibov nad živalskimi nagoni. Taka prostost, taka svoboda je še le cilj samoobvladanja. Ako bi tedaj mladeniču kazali samooprostitev ali samoobvladanje, ki ga dosežemo po dolgem, trudapolnem in vztrajnem prizadevanju, kot nekaj lahkega, bi mladeniča že kar početkoma pahnili v brezpogumnost in brezupnost. Zakaj le prehitro bi spoznal, da se je varal.

Voljo si oprostimo zlih nagonov le počasi. Prostost in sploh vse, kar ima na svetu vrednost, si priborimo le po vročih bojih. Taka prostost ni nikako prvotno dejstvo, ona je plačilo, najvišje in najbolj srečonosno plačilo.

Oglejmo si sedaj nekoliko še psihologijo volje. Ako opazujemo sami sebe, bomo našli, kako različni nagibi vplivajo na našo voljo.

Mnogo nagibov prihaja v nas od zunaj; naš spomin jim služi kot skladišče. So pa dobri in slabi. Take nagibe lahko obvladamo, da imamo le moč. Toda ta moč je često slaba. Naš razum je včasih kakor onemogel, da bi odrinil težke, živalske nagibe. Alkoholik dobro pozna nasledke pijančevanja; ali čuti in zapazi jih pa šele, ko ga prvokrat zadene kap, tedaj ko je že prepozno. Neopreznost obstoja pač v tem, da pretenje bodočnosti pač vidimo,

a ga še ne čutimo. Ko je že nadloga tu, pa pravimo: „Ah, ko bi jaz prej vedel!“

Pod plastjo takih, ne globoko segajočih nagibov se nahajajo nagibi, ki lahko izkoriščajo oporo mimoidočih vtisov. Ako na primer več dni prebijemo v pollenobi in potem hočemo čitati, tedaj obleži knjiga neporabljena, kajti plaši nas trud, dasiravno si prigovarjamo z najboljšimi razlogi. Takrat pa nam morda pošta nenadoma prinese poročilo o uspehih kakega tovariša, in že je vzbujena naša tekmovalnost; kar niso prej zmogla najvišja pretehtovanja, je zdaj dosegel val občutnosti nižje vrste.

Globokejši, kakor dozdej omenjeni nagibi so nagibi ki sicer prihajajo tudi od zunaj, pa so z našimi temeljnimi občutki v soglasju. Taki nagibi navdušujejo in podpirajo delavnost, ki je obrnjena na en smoter. Tako na primer zadostuje v politiki kakemu priljubljenemu možu včasih kaka srečna ukrenitev, da obrne vse dosedanje anarhistične in nasprotujoče moči demokracije k jasnemu smotru.

Tudi duševno stanje ima veliko moč nad našo voljo. Lahko nas ojunači, da se brez obotavljanja zoprstavimo smrti ali življenju; lahko pa tudi oškoduje ali potvarja naše občutke in spomine.

Občutke, ki jih gojimo že vsled dostojnosti in dobrih običajev. neti na primer še v večji meri samoljubje. So površni in moderni ljudje, ki nikdar v svoji notranjosti ne iščejo pravih občutkov; domišljavajo pa si, da resnično goje tiste običajne občutke, katere zahteva družba in dostojnost, kajti bodri jih misel: „Kaj pa potrebejo k temu ljudje?“ ter jih napravi ljubeznive in vljudne.

Včasih je misel na delo, ki je je treba izvršiti, nezmožna, da bi nas spravila iz postelje, dočim se plašimo, da bi nas kdo zasačil v postelji, ker smo prejšnji večer napovedali, da vstanemo zgodaj; in to zadostuje, da se urno oblečemo.

Žalibog je naša moč nad duševnim stanjem zelo slaba. Redki so ljudje, ki so gospodarji in vladarji samim sebi, ki so se tedaj dvignili in osvobodili; tudi ne vedo, da je ta prostost plačilo za dolgotrajne napore.

Iz tega sledi, da so ljudje pogosto sužnji.

Z naporom lahko dosežemo prostost, da tedaj v svoji hiši določujemo postave. Čas pa je naš veliki rešitelj. S časom se polagoma, a zanesljivo polastimo nadvlade nad lenobo.

Sredstva za naše osvobojenje so: Nadvlada razuma, verski nagibi, odkritosrčna odpoved ali resignacija, čistost, premišljevanje (meditacija), in gojenje telesnega zdravja. Zadnje sredstvo je le zunanje, druga so notranja. (Konec prih.)

Šolski voditelj.

Piše nadučitelj Ivan Štrukelj. — (Dodatek.)

Delo učitelja-voditelja o počitnicah.

1. Voditelj zbere vse kataloge, jih uredi in da vezati.
2. Razrednice in Tednike zbere ter jih shrani četudi nevezane.
3. Uredi vse uradne dopise ter jih v primerni mapi shrani v arhivu; enako stori z normalijami.
4. Knjigovezu izroči tudi vse med letom kupljene nevezane knjige šolarske in učiteljske knjižnice.
5. Krajnemu šolskemu svetu pošlje sklep zadnje učiteljske konference, v kateri se je sklenilo, koliko in kakšnih tiskovin in učil bo treba preskrbeti za prihodnje šolsko leto.
6. Krajnemu šolskemu svetu se dalje pošlje vloga, v kateri šolski vodja opozarja na vse nedostatke šolskega poslojja in orodja, ki naj se dene v red med počitnicami. Po § 138. d. šol. in uč. reda voditelj natanko pregleda šolsko poslojje in se prepriča: je-li streha cela, ali morebiti kje zateka; kakšne so peči, stene, klopi, tla, table, okna itd.
7. V »Šolsko kroniko« spiše vse važnejše dogodke, oziroma le prepíše, kar si je med letom zabeléžil. Drugo v št. 9. lanskega leta.

Katehetski tečaj v Zagrebu.

Spored predavanj pri V. hrv. - slov. pedagoško - katehetskem tečaju od 8. do 10. avgusta 1911.

Ponedjeljek, 7. avgusta :

Dohod gostov. — Pozdrav Slovencev na juž. kolodvoru ob 3⁴⁰.

Torek, 8. avgusta :

[Dopoldne:

Ob 8. uri sv. maša v cerkvi sv. Vincencija Pavl.
(Frankopanska ulica.)

Ob 8^{1/2} uri otvoritev tečaja v veliki šolski dvorani.
(Gundulićeva ulica.)

Ob 9. uri predavanja po sledečem redu:

1. Dr. Ante Cividini — Problemi psihologije djeteta.
2. Dr. Josip Jerše — Katehet kot dušni pastir.
3. Dragutin Boršić — Marijine kongregacije.

NB. Po končanih referatih diskusija.

Popoldne:

Prosti čas popoldne je določen, da si morejo gostje ogledati mesto in okolico. Odbor za prireditev tečaja bo gostom na razpolago glede vodstva.

Zvečer:

I. Obiteljski večer, pri katerem bo govoril vseučiliški profesor dr. Julij Golik o pomenu matere pri vzgoji. (Čas in kraj se bo določil pozneje.)

Sreda, 9. avgusta:

Dopoldne ob osmih:

1. Vilko Popović — Razmatranja najnovijih prilog k obrazovanju značaja in volje.
2. Dr. Mirko Dovranić — Pomagala psihološkoj metodi. (Nastavak lanjskog predavanja.)
3. Dr. Stjepan Čukac — Humanizam i Crkva katolička.
4. Dragutin Boršić — Vladanje učenika u crkvi, u školi i u domu.

Diskusija.

Popoldne:

Obisk mesta in okolice.

Zvečer:

II. Obiteljski večer. Referent tajnik »Društva slov. katehetov« A. Čadež — »Mens sana in corpore sano«.

Četrtek, 10. avgusta.

Dopoldne ob osmih:

1. Bogoljub Strižić — Slobodna škola.
2. Dr. Josip Demšar — Resnica nad vse. (Nekaj vzgojslovnih misli.)
3. Dr. Juraj Cenkić — IX. članak vjere. (Praktično predavanje v novi šolski zgradbi, Samostanska ulica.)

Diskusija. Zahvalna molitev.

Popoldne:

Ob petih V. redna glavna skupščina hrv. kateh. društva. (Trenkova ulica br. 1.)

Zvečer:

III. Obiteljski večer. Predavateljica učiteljica gdčna Hermína Kürschner — O odgojnoj slozi između škole i doma.

Pregled dohodkov avstr. učiteljstva l. 1910.

Dežela (Mesto)	Plačilni razredi				Učiteljice	Stanarina	Po 30 letnem službovanju z dokladami
						K	K
Dunaj	1800 ¹	1800	1800	1800	?	800—1000 in 1600	4800
Dol. Avstrija	1800	1800	1800	1800	?	300—700	3900
Tirolska	1100	1200	1400	1600	75 %	200—500 (po razredih)	4100
Šlezka	1400	1600	1800	2000	?	100—500	3976
Trst	1600	in	1800	—	80 %	400—500 (dr. doklade 300)	3800
Galicija	1700	1900	2100	2300	?	200—500	3700
Predarlška	1700	1700	1700	1700	?	200—800	3700
Istra	—	1440	1680	1920	80 %	360—600	3600
Češka	1600	1600	1600	1600	?	?	3440
Solnograška	—	1350	1600	1750	80 %	200—400	3370
Bukovina	1600 2200	1800 2400	2000 2600	2200 2800	?	200 - 480	3280
Štajerska	—	1000 do 1600	1200 do 1800	1400 do 2000	?	?	3200
Koroška	1200	1400	1600	1800 2000	80 %	?	3200
Gor. Avstrija	1600	1600	1600	1600	?	240 - 560	3160
Moravska	1600	1600	1800	1800	?	?	3000
Goriška	—	1200	1400	1600	88 %	240—400	2840
Dalmacija	—	1200	1300	1400	80 %	100—300	2700
Kranjska	1000	1200	1400 ž. 1260	1600 ž. 1440	—	v Ljub. 360 ² ž. 200	2480

¹ Kronska vrednost. — ² Oženjeni učitelji dobe 25 % draginjske doklade.

KATEHETSKI VESTNIK.

Katehetsko gibanje.

Letošnji katehetski tečaj v Zagrebu od 8. do 10. avgusta. Priprave za V. hrvatsko-slovenski pedagoško-katehetski tečaj so dokončane. Spored vide pag. 177. Poziv za to katehetsko prireditvev smo objavili že v 6. številki našega lista. Čas je primerno izbran, dalja ni taka, stroški minimalni, zato smemo pričakovati, da bo zastopstvo iz Slovenije častno in številno. — Odbor za prirejanje tečajev je poslal obvestilo vsem slo-

venskimi in hrvaškimi škofijskimi in nadškofijskim ordinariatom. Večina je bil tečaj oglašen in priporočen po škofijskih listih.

Slovenskim katehetom, ki se nameravajo udeležiti zagrebškega tri-dnevnega kateh. tečaja, naznanjamo, da zamorejo dobiti brezplačno stanovanje, hrano pa za primerno odškodnino. Kdor želi biti deležen teh ugodnosti, naj se blagovolji prijaviti tajniku Ant. Čadežu (Ljubljana, Semeniška ul. šte. 2.) do 25. julija, ter označiti, če želi samo stanovanje, ali obenem tudi hrano v nadbiskupskem semenišču.

Zadnji sestanek minulega semestra je imelo naše društvo dne 7. junija. Pri tej priliki smo završili nujno potrebno stvar: katehezo (tretjo — za najvišjo skupino ljudskih šol) o šesti božji zapovedi. Referent je bil katehet P. Regalat Čebulj. Splošna sodba je bila, da je nelahko nalogo prav spretno in dobro pogodil. Ker smo za nižje razrede poprej obdelali že dve praktični katehezi, ni potrebno, da bi se ista stvar ponavljala, zato

je g. referent naslonil svojo katehezo na vprašanje: »Kaj napeljuje v nečistost?« zaključil pa s pomočjo vprašanja: »Katere pomočke moramo rabiti, da si ohranimo čistost?« Za uvod je porabil po zahtevi psihološke metode najmarkantnejše poteze iz življenja sv. Alojzija, ki se dajo spraviti v sklad s celo katehezo. Izdelek bo po nekaterih izpremembah naravnost dovršen ter ga bo vsakdo lahko s pridom porabil, ker se v njem omenjajo ob kratkem vse nevarnosti in prilike, ki utegnejo zavesti mladega človeka na opolzko pot nenravnosti in ga pohujšati. Kateheza se bo dala prav primerno porabiti proti koncu šolskega leta okrog praznika sv. Alojzija, ko je itak že potrebno, da se kaj izpregovori o angelskem patronu učeče se mladine.

Sprejem slovenskih udeležencev v Zagrebu bo 7. avgusta popoldne ob 3/4 na štiri na juž. kolodvoru, kakor naznanja „Kršč. skola“; zato kaže, da popotujemo z vlakom, ki odhaja z Zidanega mostu ob eni in 27. minut popoldne.

Katehetske beležke.

Nov uspeh dunajskega katehetskega društva. Stalnim veroučiteljem v dunajski nadškofiji se je po posredovanju katehetskega društva dovolilo, da se jim bodo v pokojnino vštevala tudi ona službena leta, ko so bili še nastavljeni kot dušni pomočniki, pa so poučevali tudi verouk na kaki ljudski ali meščanski šoli.

Želimo pojasnila, kako je umevati določilo našega dež. zak. z dne 5. dec. 1889. § 6., ki se glasi: »Glede pokojnine se stalno umeščenim posebnim veroučiteljem vračunjava tudi včasni službi prebiti službeni čas, ako se brez prenehanja stika s službenim časom, prebitim v stalni službi.« — Ker katehetov-suplentov inčasno uslužbenih veroučiteljev v tem pomenu, kakor pri svetnih učiteljih, pri naših ljudskih šolah sploh ni, tedaj bi sodili, da ima zakon v mislih

stalne katehete, ki so poprej v dušnem pastirstvu delovali tudi kot veroučitelji na ljudski šoli. Ne vemo pa, če se faktično omenjena postava tolmači v tem zmislu. Pravično in pravilno bi bilo, da bi se stalnim katehetom vračunjavala v pokojnino vsa prejšnja leta dušnopastirskega delovanja, ako je bilo s to službo spojeno tudi poučevanje v šoli. Upamo, da zgoraj navedena postava to določa, če ne, so pa katehetje na Kranjskem pomilovanja vredni, kajti v sedanjem deželnem zboru ni razpoloženja za katehete.

Znižajte ceno! Dobili smo ta-le poziv: Zelo važna, da neizogibno potrebna je raba enotnega šolskega molitvenika pri službi božji, še bolj pa pri pripravi na sv. zakramente. Povsod in vedno se poudarja nazornost pri pouku. Kje je nazornost bolj po-

trebna, kot pri verstvenem pouku, ko večinoma vsem katehetom nedostaje učil in učnih pomočkov. Skupna in vzorna molitvena knjižica, kakor je uprav naš »Šolski molitvenik« vsaj nekoliko zamaši ta nedostatek ter izdatno olajša naporno delo katehetovo. Toda — žal — cena tega molitvenika je nekoliko previsoka. To je sodba mnogih, če ne vseh duhovnikov po deželi. Če le moč, naj se cena zniža, da bodo tudi revnejši starši lažje kupovali svojim otrokom to sicer vsega priporočila in priznanja vredno knjižico. »Katehetsko društvo« naj skuša doseči, da se bo znižala bukvarniška cena knjižici »Večno življenje« na 1 K, »Šolskemu molitveniku« pa na 60 stotink, drugače marsikateremu duhovniku ne bo preostalo drugega, kakor prepustiti staršem, da sami kupavajo po stojnicah ob sejmovih razpoložene, v inozemstvu in drugod tiskane knjižurice, ki so sicer poceni, a navadno brez vrednosti in brez pomena ter si niti katehet, niti otrok ne moreta nič pomagati z njimi. Ako se ne zniža cena, se »Šolski molitvenik« na veliko dušno škodo otrok, ne bo tako razmnožil, kakor bi se moral. Mnogokrat posežejo vneti katehetje v lastne žepe, da preskrbe revnim otrokom toli potrebne knjižice, toda stroški (prostovoljni ali neprostovoljni), ki jih imamo pri šoli, so že itak dovolj veliki in pri najboljši volji ne moremo veliko več žrtvovati v vzgojne namene. Prosimo torej ugodne rešitve!

K. F.

(Prip. uredništva. Želja g. dopisnika je gotovo upravičena in uvaževanja vredna. »Šolski molitvenik« je knjižica, ki bi jo morala najvišja oblast odobriti in uvesti kot zapovedano šolsko knjigo, kajti katehetje in otroci jo neobhodno potrebujejo. Če nimajo otroci enotnega molitvenika, potem katehet s tem učnim pripomočkom sploh ne more operirati ter izgubi mnogo dragocenega časa — brez uspeha. Katehetsko društvo je pripravljeno posredovati, da bi se cena »Šolskemu molitveniku« znižala;

to se bo tem lažje storilo, ker je gospod avtor prepustil vse pravice našemu društvu. Treba bo seveda nastopiti z vso odločnostjo. Upamo upravičeno, ker je označeni molitvenik res tolikega vzgojnega in kulturnega pomena, ker je za verskonravni pouk neizogiben pripomoček, da bodo odločujoči činitelji šli do skrajne meje ter vsaj deloma ustregli upravičeni želji duhovščine in veroučiteljev.)

Kako pomagati lenobnežem, da se uče krščanski nauk? V dunajskem krščansko-pedagoškem listu je neki katehet svetoval prav pametno sredstvo, ki je marsikateremu lenuhoviču pripomoglo do dobrega reda v krščanskem nauku. V ljudskih šolah je postavno dovoljenih le malo izdatnih sredstev, ki bi odstranili otroško bolezen — lenobo. Ako zanikarneža in nemarneža zapreš in pridržiš v šoli, si sam kaznovan, otroku pa malokdaj koristiš, ker lahko dobi dosti izgovorov, ki ž njimi doma utaji pravi vzrok zopora, ali pa kratkomalo laže. Dotični katehet pravi: Ako samo zasledim, da se ta ali oni učenec ne uči vsled lenobe ali pa lahkomišljenosti, tedaj rečem: »Glej deček, že večkrat sem te karal radi tvoje vnemarnosti in lenobe, danes pa zopet ne znaš. Zdaj imam pa že zadosti. Poizkusili bomo z novim zdravilom! Papir in pero v roke!« Otrok gleda, kaj neki bo! »Vzemi listek, pisal boš pismo«. Ves razred nestrpno pričakuje, kaj bo prišlo. »Piši: Ljubi oče!« Deček se prestraši, globoko zasope, solza mu zalije oči, pero mu zastane, ne gre naprej. »Prosim, gosp. katehet, saj se bom učil«. Dobe se tudi taki, ki jim spočetka gre na smeh; toda polagoma jih mine šala, kajti stvar je resna in katehet narekuje dalje: »G. katehet so z menoj čisto nezadovoljni; pomagajte mi, da bom priden, drugače mi bodo moral zapisati v spričevalo slab red. Vaš leni I. I.« »Ali veš kaj boš naredil s pismom? Nesi ga lepo očetu, pa prosí odpuščanja ter reci, naj ga podpišejo; prihodnjo uro mi ga moraš nazaj prinesti«.

Tako pismo je obenem svarilo za cel razred in je imelo, kakor zatrjuje omenjeni veroučitelj v največ slučajih prav ugodne posledice. Starši so za taka opozorila dostikrat hvaležni in se potrudijo, da otroku izženejo lenobo. Tistim otrokom, ki tarnajo in zdihujejo, ko spišejo tako drobno pismo, pa resno obljubujejo, da se bodo odslej pridno in vse naučili, se enkrat še lahko prizanese s pripomnjo: »Dobro, pa spravi listič v knjigo. Prihodnjič pa, če se ne poboljšaš, pa ne bo nobenega usmiljenja več!«

Seveda se lenoba težko odpravi za stalno; ali če se zopet ponovi, treba samo spomniti na pismo.

Velika razlika v gmotnem oziru. Po zakonu sta stalni katehet in učitelj z ozirom na plačo enakoveljavna, v resnici je pa veroučitelj — vsaj na Kranjskem — precej na slabšem. Poglejmo!

1. Učitelj začne službeno dobo z 20. letom, katehet največkrat še-le s 30. (Res je, da se odmeri katehetu takoj plača II. razreda, toda brez petletnic, dasi je poprej tudi učil verouk morda lepo število ur na teden. Po določbi z dne 5. decembra 1889, § 6. dež. zak. se mu baje všttevajo provizorična leta v pokojnino; toda vprašanje je, kako dotično določbo umevajo deželni ministri.)

2. Učitelj ima upanje, da pride do poboljška, ako postane voditelj, ravnatelj, — katehet ne.

3. Katehet ne dobiva niti draginjske doklade, dasi ima dokajšnje stroške s šolo, dasi mu gre prednost glede predizobrazbe in predstudij.

4. Povsod drugod se všttevajo prejšnja službena leta, tako n. pr. vadniškemu učitelju, dasi ima na vadnici manjše število boljših otrok.

5. Katehetova služba je veliko težja z ozirom na predmet sam, z ozirom na izreden pouk o priliki I. izpovedi, I. sv. obhajila, birme itd., pa tudi z ozirom na to, da je primoran uro na uro neprestano govoriti ter med poukom nima nobenega oddiha ali izpremembe, kakor n. pr. učitelj pri risanju, pisanju itd.

6. Vsled velikega napora navadno katehete ne morejo doseči zadostnega števila službenih let, kar bi se zgodilo, ako bi se všttevata prejšnja službena leta.

7. Dežela prihrani pri katehetih precej denarja. Dočim mora po smrti učitelja skrbeti za vdovo in sirote, kar je seveda pravilno, nima po smrti katehetovi nobene obveznosti več.

Ako vse to vpoštevamo, je jasno, da so veroučitelji pri nas — bolj kot drugod — dokaj na slabšem v primeri z učiteljstvom.

To razliko so uvideli deželni gospodarji po drugih kronovinah ter so kolikortoliko že ustregli skromnim zahtevam definitivnih in nedefinitivnih katehetov. Tako n. pr. na Moravskem (zak. ddo. 3. aprila 1905), na Nižje Avstrijskem (zak. l. 1910.), na Tirolskem (zak. 7. junija 1910), na Solnograškem (20. maja 1909), v Galiciji (15. septembra 1909), v Šleziji (6. novembra 1901).

Pri nas pridemo na vrsto drug (ne drugi) teden.

Morda bi se obneslo. Katehet K. H. v „Korrespondenz-Blattu“ nasvetuje, naj bi v šoli delujoči veroučitelji iz svoje srede za vsak okraj izvolili praktičnega in vzornega kateheta kot šolskega nadzornika za verouk in verske vaje in naj bi to izvolitev predložili v potrjenje cerkveni oblasti. Na Predarlskem n. pr. volijo nadzornike, in versko življenje je tam — kakor znano — naravnost vzorno.

Zaključni verski pouk. Prof. dr. J. Göttler v Monakovem je že večkrat opozarjal na neko pomanjkljivost pri verstvenem pouku, ki jo bo treba odpraviti s tem, da se uvede kot zaključek krščanskega nauka v šole nekaka popularna apologetika in nekaj krščanski nauk za življenje. Na ta način, pravi Göttler, bi se doseglo, da bi mladina ponesla v življenje versko prepričanje in neomahljivost in kleno značajnost. Da je misel Göttlerjeva prava in praktična, da vpošteva življenje, njega nevarnosti in izkušnjave, napade na vero, — kar mladenič dostikrat izkuša v

delavnic, v družbi, pri zabavi itd. — je razvidno že iz naslovov zaključnega verstvenega pouka po osnutku Göttlerjevem: „Slepo ali pametno verovati?“, „Kako je nastal svet, kako prva človeka?“, „Ali so duhovi? Spiritizem in krščanska vera o duhovi?“ „Čudeži in naravni zakon,“ „Poklic in delo“ itd.

IV. katehetski tečaj v Monakovem od 27. avgusta do 1. septembra 1911. Vodilna misel: Verstveni razvoj kot podlaga verstvene vzgoje.

V prvi skupini se bo razpravljalo: Umski razvoj z ozirom na verstvene predstave in pojme. — Razvoj hotenja, posebno nrvnih nazorov in nagibov. — Razvoj čuvstvanja in verstvenih čuvstev. — Verstveni razvoj in delovanje milosti. — Telesni razvoj in verstvena vzgoja.

V drugi, praktični skupini: Razdelitev krščanskega nauka (učne snovi) po razvojnih zakonih. — Izpremema učne metode

vsled verstvenih razvijalnih stopinj. — Disciplinarni sestavi in njih uporaba v razni starosti. — Verske vaje v raznih dobah. — Katehet in starši. — Versko-nravno ravnanje z mladostnimi kaznjenci. — Versko-nravno vodstvo mladine po šoloobvezni dobi. — Versko-nravna vzgoja slabob-

Boter, botra. Imeni sta nemškega izvora: Vater, pater ter pomenjata duhovnega očeta in duhovno mater, ki naj skrbita za versko vzgojo otrokovo, če bi starši pomrli, ali svojo dolžnost zanemarili. V angleščini se imenuje boter ‚godfather‘, pater in Deo, oče v Bogu, ali duhovni oče; botra pa ‚godmother‘, mater in Deo, mati v Bogu ali duhovna mati. Angleška korenika se je okrajšana ohranila tudi v bavarsko-avstrijskem nemškem narečju: ‚göd‘ in ‚godin‘. Katehet lahko, vsaj v nekaterih šolah, spomni tudi na etymologijo besede, ko govori o nalogi, dolžnostih botrov, oziroma spoštovanju otrok do njih.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Primer. Sloveči cerkveni govornik P. Abraham a Santa Clara je znan po svojih krepkih in jedrnatih izrekih, ki je v njih skrita marsikatera resnica. Nekoč je rekel: »Ako si zlomi otrok nogo joka mati; ne joka pa, če je pokvarjena otrokova duša. Meni se zdi, da je to prav tako nespametno, kakor če bi kdo bolj skrbel za čevelj, nego za nogo; kakor če bi kdo orehovo jedro vrgel med smeti, lupino bi pa ohranil; ali kakor če bi kdo cekine razmetal po cesti, denarnico bi pa vtaknil v žep.«

Pameten advokat. V Parizu sta se sprli dve sorodni družini. Začeti sta hoteli pravdo. Prišli pa sta slučajno k istemu odvetniku, in sicer od ene družine dve osebi, od druge pa tri. Odvetnik jih pelje v sprejemno sobo, pa jim napravi ta-le nagovor: »Vi ste sorodniki, kajne, pa se hočete pravdati? Hočete po nepotrebem denar in čas zapravljati. Poslušajte me in ubogajte! Vsaka stranka

mora najeti svojega advokata in mu plačati vsaj 50 frankov, t. j. skupaj 100 fr. Vsaka stranka bo pripeljala celo vrsto prič, ki tudi ne bodo zastonj izgubljali časa. Kakor je iz vsega razvidno bo vsaj ena stranka obsojena za 50 frankov. Poleg tega nevolja, jeza, razpor, pota in letanja! — Stopite sem k oknu. Glejte tam-le izvoščeke, ki čakajo zaslužka. Grozdje zori, divjačina je sedaj najbolj okusna, vreme mikavno! Stopite vsi v en voz ter se peljite v St. Cloud ali pa kam drugam. Spočetka se boste malo trdo držali, pa nič ne dé. Naročite skupno kosilo, jejte in pijte skupaj — pa se boste brez dvoma poravnali. Če ne boste desetkrat na boljšem, kakor pa če se pravdate, recite mi potem brez skrbi ‚osel‘«.

Čez dve minuti je že sedelo pet oseb v vozu, ki so z roko še izročali pozdrave blagemu odvetniku.

Stanovitnost v veri. Pri nekem preganjanju kristjanov na Kineškem

je bil prijet tudi Pavel Moi, čigar brat in sestra še živita. Pripeljali so ga pred mandarina. Pavel je bil star takrat 18 let, čvrst in zal mladenič. Mandarinu se je nekako smilil, rad bi ga bil oprostil; zato si je prizadeval, da bi ga pregovoril in odvrgnil od Kristusove vere. Ponudil mu je najprej palčico srebra, ako bi zatajil svojo vero. »Veliki mandarin,« pravi Pavel, »to je premalo.« »No, ti pa podarim palčico zlata,« je nadaljeval mandarin. »Tudi to še ni zadosti,« dé mladenič. »Kaj? Koliko pa še zahtevaš, ti predrzneš ti?« — »Veliki mandarin! Če hočeš, da od vere odpadem, potem mi moraš toliko dati, da morem kupiti drugo dušo!«

Te besede so osupnile kineškega sodnika, izpreobrnil se pa vendarle ni. Čez nekoliko dni je bil Pavel obglavljen. — Tako se glasi pismo, objavljeno v listu »Missions-Catholiques« Lyon.

»Za Allaha je vse zapustila.« Vizitatorica usmiljenih sestrah iz Gradca je pretečenega marca obiskala vse nasebine na Vzhodu, ki so v njenem področju. Prišla je tudi v perzijsko bolnišnico v Stambul-u, kjer strežejo nekatere usmiljenke bolnikom. Ko je prišla v hišo, so bili uprav zbrani gospodje mohamedanskega kuratorija pri nekem posvetovanju. Do sestre sv. Vincencija so se obnašali ti gospodje karmoč spoštljivo ter so se dvignili ob njenem vstopu. Naslednji dan se je izrazil voditelj kuratorija proti lokalni predstojnici: »Sestra, pred materjo sultanovo ne vstanemo, pred vašo 'veliko' sestro smo pa vsi vstali; saj je za Allaha vse zapustila, zato jo spoštujemo in častimo.«

Žalostne zakonske razmere v Združenih državah Sev. Amerike. Časopisi poročajo, kako žalostno izgleda zakonsko življenje v takozvani svobodni Ameriki. Redkokdaj se je pripetilo v prejšnjem stoletju, da bi bil mož iz krščanske družine zamenjal in popustil ženo in otroke. Danes je to nekaj navadnega. Ako čujemo, da živi samo v Chicagi 40.000 žena, ki so ločene od svojih mož, če

se je v New-Yorku tekom šestih mesecev 1100 zapuščenih žena obrnilo za pomoč do edinega tam obstoječega dobrodelnega zavoda, potem si lahko predočujemo, — kakšna nesreča, kakšno življenje vlada v tej »obljubljeni deželi«. Država daje postave, da bi omejila ločitev zakonov, toda nihče ne pomisli, kar je že Tacit zapisal: *Leges sine moribus vanae.* (Abotne so postave brez pravnosti.) Brezvestni modrijani zadnjih stoletij so se trudili, da bi izpodrinili Kristusa iz src ljudi, da bi ga odstranili iz postavodaje in so postavili namesto Kristusa samo človeški razum. Namesto krščanskega zakona so vpeljali samo neko svetovno pogodbo, zdaj pa modrujejo in iščejo pomoči zoper zlo, ki je postalo že neznosno. Le zakon na podlagi Kristusovega nauka zamore ustvariti zopet urejene razmere.

Lurd — kratka pa izdatna apoloģija. V današnjih skeptičnih časih, ko zlasti liberalno časopisje ubija in izpodkopuje živo vero ter vzbuja celo v naši še nepokvarjeni mladini verske dvome, ne smemo prezreti, da imamo dandanes v Lurdu najtrdnejšo oporo verskim resnicam. Kakor vselej, pomaga Bog naši slabosti in slabi veri ter omahljivcem z izrednimi pomočki, in tak pomoček je v naših dneh Lurd, so lurski dogodki in neovrgljivo dokazani izredni čudeži. Te je treba skrbno uporabljati pri katehezi in pri drugih prilikah. — Tako je storil duhovnik v nekem poboljševalnem zavodu za mladostne deklice od 15. do 20. leta. Med njimi — tako pripoveduje on sam — so bile take, ki niso bile samo pravno docela pokvarjene, ampak so bile prišle že celo ob vso vero. Da, nekatere so bile že tako zašle, da so bogokletno govorile med seboj in včasih celo v kapeli. Začel sem razlagati verske resnice z vso odločnostjo in prepričevalnostjo in kolikormoč po domače. Nekaj sem dosegel, a zaničljivo in protiversko govorjenje ni še docela ponehalo. Lotil sem se nove metode, poslužil sem se apoloģije z jasnimi zgodovinskimi dogodki, zla-

sti pa sem se oprijel Lurda in Lurških dogodkov. Razložil sem natanko zgodovino 18. prikazovanj ter privzel nekoliko zdravniško in dejansko dokazanih in neoporečnih čudežnih ozdravljenj (prve vrste) in glej: Naenkrat je bilo razpoložene deklet docela drugačno. O dvo-mih in o zaničljivem govorjenju proti sv. veri ni bilo več sledu. Najhujša zasmehovalka mi je pri neki priliki priznala: »Zdaj pa nič drugega ne verujem, kot na Lurd.« »Tako?« sem posegel v besedo. »Zdaj mi pa povej, kaj pa bi bil Lurd brez naše sv. vere? Ali ne potrjuje Lurd najsjajnejše vseh resnic svete katoliške Cerkve, pričujočnosti Jezusove v sv. Rešnjem Telesu? Ali se ne zgodi največ čudežev uprav v trenutku, ko dajejo bolnikom blagoslov z Najsvetejšim? Ali se ne izpričuje moč in priprošnja nebeške Kraljice na najjasnejši način ravno v Lurdu?« »Pa res, na to doslej niti mislila nisem«, odgovori mladenka. »Zdaj pa vse verujem, kar in kakor uči katoliška Cerkva.« Od tega trenutka je dekle zopet zvest otrok katoliške Cerkve, prejema vnete sv. zakramente že dve leti, kaže presrčno pobožnost in vnemo za vse dobro; upanje je da bo tudi taka ostala.

Zavist. Pred letom se je v Berlinu zgodilo tole: Neka dama pride iz poslopja, v katerem je nastanjena živinozdravniška visoka šola, noseč pod pazduho šatuljo. V tej shrambi je imela malo opico, ki se je pa hipoma izmuznila iz zapora ter si je poiskala prostosti na vrhu bližnjega kostanja. Zastonj se trudi njena gospodinja, da bi jo zopet privabila k sebi. Sčasoma se nabere pred drevesom cela množica radovednega občinstva. Dama si kupi črešenj, da bi jih imela za vabo, pa vse zastonj. Opica je bila gluha za prijazne besede in za sladke ponudbe. Zdaj šine dami zvita nakana v glavo; zvedavo množico poprosi, naj se za nekoliko umakne, samo malo devojčico obdrži pri sebi, ji gladi laske, ponavlja je z vso ljubeznivostjo besede: »Mein liebes Fritzen!« In glej! Kar bi človek ne pričakoval, se je zgodilo. Ljubkovanje je provzročilo pri svojem glavnem »Fritzu« zavist in ljubosumnost; kar strpeti ni mogel več, da bi se ta prizor še nadaljeval. Z isto naglico, ki ga je vrgla na vrh kostanja, je bil zopet na tleh . . . Neki gospod je takoj ponudil dami stotak za živatico, ki pa ni bila naprodaj.

UČITELJSKI VESTNIK.

Imenovanje. Jožef Novak, c. kr. učitelj v Idriji, je imenovan za okr. šolskega nadzornika slovenskih šol v kočevskem okraju. Vrlemu odborniku in soustanovitelju „Slomškove zveze“ iskreno častita predsedstvo.

Na vadmici v Ljubljani je imenovan za definitivnega učitelja Anton Lenarčič; provizorično je na istem zavodu nastavljen dosedanji vadniški pomožni učitelj in vodja petja Fran Pavčič, ki je bil prideljen I. mestni deški šoli v Ljubljani.

Pripravljalni razred nameravajo ustanoviti na c. kr. moškem učiteljišču v Ljubljani. Dež. š. svet je zadevo priporočil naučnemu ministrstvu.

Iz seje c. kr. dež. šol. sveta dne 21. junija. Učiteljske izpremembe: Podeljene so bile učiteljske oziroma naduč. službe gg.: Ivanu Bajde na Savi, Jožefu Zupančič v Prečni, Frančišku Musar v Boštanju, J. Peršl v Krškem, Rudolfu Horvat v Trnovem, gdčnam Mariji Marinko in Angeli Petrič na Vrhniki, Hermini Breindl v Litiji, Pavli Vilhar na Kalu. — Upokojeni so gg.: Kuhar Ivan, učitelj na Krtini, Kristjan Engelmann, nadučitelj v Domžalah, Ivan Škrbinc, naduč. v Višnji gori in gdčna Karolina Domjanovič na Koroški Beli. — Pokaran je bil ljubljanski učitelj Gärtner, ker je javno pred šolo bral „Jutro“.

— Učitelju Frančišku Kuhar je podeljena služba v Gornjih Pirničah.

Okrajna učiteljska konferenca lo-gaškega okraja se je vršila dne 20. junija t. l. v Cerknici. Nadzornik Ivan Thuma se je letos v svojem poročilu baval izključno le s ponavljalno šolo. Dasi je deželni šolski svet izdal že več odlokov, ki naj bi ponavljalno šolo kolikor mogoče prilagodili sedanjim razmeram in potrebam, vendar kljub temu ponavljalne šole še ne ustrezajo docela namenu. Sedaj je še vedno le bolj ponavljalnica ljudsko-šolske učne snovi, namesto da bi bila nadaljevalnica in pripravljalnica za življenje. Zato je treba zlasti spise, računstvo in kmetijski pouk tako uravnati, da si bodo otroci res pridobili potrebnih vednosti in spretnosti za poznejše praktično življenje. Vesel znak boljših časov je tudi to, da se je celo v višjih krogih začela priznavati potreba protialkoholnega gibanja. S posebnim zadovoljstvom moramo poročati, da se je g. nadzornik v svojem poročilu zavzel tudi za to apostolsko delo ter je učiteljstvu toplo priporočal, naj z vsemi svojimi močmi deluje za treznostno življenje. — Zanimiva in temeljito sestavljena sta bila referata „Kako je poučevati spise na višji stopinji, da bo ustrezalo praktičnim zahtevam življenja“ (poročevalec nadučitelj M. Kabaj) in „Ravnanje z manj nadarjenimi otroci v šoli“ (poročevalec nadučitelj Fr. Tratnik). Učiteljstvo tega okraja se je tudi izreklo za to, da se ponavljalna šola prestavi na čas od 16. oktobra do 30. aprila.

Tiskovine za šolo. Da ne bo kakega presenečenja, opozarjamo še enkrat, da je sklenil c. kr. dež. šolski svet glede nabave šolskih potrebščin sledeče: O potrebi novih tiskovin za šolo sklepa vsako leto učiteljska konferenca, na enorazrednicah učitelj s katehetom. Tiskovine naroča in plačuje krajni šol. svet. Ako učitelj samovoljno kaj naroči, je sam osebno odgovoren in gre nabava na njegove stroške.

Vse tiskovine ima v zalogi Kato-liška Bukvarna.

Na lastne noge. V Pazinu so o Binkošti osnovali novo učiteljsko društvo za Hrvate in Slovence s katoliškim programom. V društvu „Narodna prosvjeta“ je nastal razkol radi liberalnih društvenikov.

Učiteljsko potovanje na jug. Udeleženci skupnega potovanja se snidejo dne 20. avgusta t. l. ob 8. uri dopoldne v Trstu v hotelu Balkan. V Trstu se prične skupno potovanje in se zaključi v Zagrebu. Udeleženci naj javijo čimprej g. ravnatelju H. Schreinerju v Mariboru, od katere postaje do Trsta in do katere postaje od Zagreba si žele vozni listek 2. ali 3. razreda po znižani ceni. Slov. Šol. Matica.

Pasivna rezistenca, ki je bila sklenjena na zagrebški protestni skupščini, ker je bil sabor odložil regulacijo učiteljskih plač, se izvaja že dalj časa. Ljudstvo tega koraka posebno ne odobruje. Težave bodo nastale vsled tega, ker sklep za „štrajk“ ni bil soglasen in ker je rezistenco skoraj nemožno strogo izvesti. Časopisi javljajo o raznih konfliktih, ki jih imajo učitelji-orglavci. Marsikdo, ki ne pozna učiteljske bede, ker sam sit lačnemu ne veruje, obdeluje štrajkujočega učitelja, da ni več domoljub. Brez uspeha pasivna rezistenca najbrž ne bo, dasi je med učiteljstvom izvan Hrvatske dokaj takih, ki ne soglašajo z ukrepom krvratskih kolegov.

Novi šolski zakon na Badenskem ima zelo važno določbo, ki dovoljuje, da se smejo otroci, ki so v zdravstvenem ali pa nravnem oziru drugim otrokom nevarni, začasno ali pa za vselej iz šole odpraviti. Starši morajo potem sami skrbeti za otroka, ako so pa revni, ima to dolžnost občina. — Novi zakon je odpravil krajne šol. nadzornike. — Za verouk so v vsaki skupini odmerjene tri tedenske ure. — Največje število učencev v enem razredu sme biti 70. — Plača glavnih učiteljev znaša 1600 do 3200 mark, plača glavnih učiteljic pa 1600 do 2400 M; poleg tega dobiva učiteljstvo deset dveletnic po 150 oziroma 200 mark. — To so res učitelji — ne pa berači, kakor marsikje drugod.

Naša zborovanja.

Prijetno s koristnim! Ljubljanska podružnica „Slomškove zveze“ ima tekom minolega leta zaznamovati zelo plodovito društveno delovanje. Poleg koristno-zabavnih obiskov raznih tovarn, poleg izletov s praktično izobraževalnim namenom, je imela več temeljitih predavanj. Jako poučen, zanimiv in bodrilen je bil osobito referat, ki ga je imel pri sestanku dne 8. junija v Ljubljani prof. Pengov o vtisih s potovanja po bogati Švici. G. referent je kot priznan prirodoslovec in pisatelj tudi natančen opazovalec prirode, žitja in bitja v naravi ter nam je v klasično lepi besedi orisal slikovito, z naravnimi krasotami oblagodarjeno, pa tudi skrbno kultivirano deželo Švico, kjer se predvsem po napredku hrepeneči poljedelci lahko pouče o gospodarskem, živinorejskem in zadružniškem razvoju praktičnih Švicarjev. Švicarji so vzorni gospodarji, zato jih hodijo občudovati, zato se hodijo k njim učiti vedoželjni tujci iz vseh krajev. Ker znajo umno uporabljati razna gnojila, jim zemlja donaša stoterni sad. V Švici ne opaziš izlepa berača, ne pijanca; po mestih ne najdeš nikjer nobenega nereda, nesnage. Travniki so povečini obsajeni s sadnim drevjem, planine čudovito izrabljene. Vseh planin na Švicarskem je okrog 6000, ki so večinoma občinske ali zadružne. Živinoreja je ondi na vrhuncu, zato se ni čuditi, če imajo 5500 mlekarn in mlekarskih zadrug.

Tak napredek je mogoč vsled tega, ker je kmetijsko šolstvo izredno razvito. Zanimivo je to, da kmetijske šole izkazujejo celo čist dobiček.

Švicar je najprej teoretično dobro izšolan, pa je tudi praktičen. Porabiti zna vodne moči in druga sredstva, ki mu služijo pri kultiviranju rodovitne zemlje.

Švicarju je ideal: zimska kmetijska šola. Tudi naša dežela ima še dovolj zakladov, samo dvigniti bi jih bilo treba. Kakor v Švici povsod prednjači v tem oziru dobro izurjeno

učiteljstvo, tako naj bi tudi naše krščansko učiteljstvo stopilo na plan in naj bi se bolj intenzivno pečalo s kmetijskim vprašanjem. Ideal naš bodi: Lepo zidan dom, v njem pa krščanski učitelj, vzgojitelj ljudstva, pospeševalec vzornega kmetijstva in gospodarstva.

Dolgotrajno odobravanje, ki je sledilo ob koncu enournega predavanja, je prišlo vsem poslušalcem od srca. — Takoj nato se je vnel razgovor, če bi bilo možno uresničiti željo mnogih naših tovarišev-učiteljev, ki bi se radi lotili praktičnega kmetijskega popotovanja, da bi mogli potem koristiti naši deželi s predavanji in s poučevanjem. Upanje je, da se želja uresniči. (Celotno predavanje glej str. 147.)

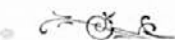
Podružnica Slomškove zveze v Idriji je imela dne 6. t. m. svoje običajno poletno zborovanje. Poročal je c. kr. učitelj Jos. Novak o predmetu: »Vzgojij najprej samega sebe!« Pri tem zborovanju se je tudi poslovil sedanji podružnični predsednik J. Novak od članov in članic idrijske podružnice.

Prva dolenska podružnica S. Z. je zborovala dne 6. junija v Dobropoljah. Zbralo se nas je lepo število: 34 učiteljev, učiteljic in katehetov; nekaj tovarišev se je opravičilo. Zborovanje se je vršilo po sv. maši, ki jo je daroval dobropoljski nadžupnik Andrej Ramoveš. Došle goste je najprej pozdravil predsednik. Tovariš Jaklič je v daljšem govoru poudarjal zlasti eno: Učitelj Slomškar bodi v vsakem oziru vzoren! Govorilo je še več drugih, posebno navdušeno župnik Lavrenčič. Jedro zborovanja pa je bilo predavanje tovariša F. Lužarja: »Zadružništvo in ljudska šola.« Predavanje je bilo v vsakem oziru dovršeno, snov izklesana! Govoril je strokovnjak! Čast mu! Zadružništvo je edina rešitev slovenskega kmeta, zato bi se mu moralo posvetiti vse učiteljstvo tako, kakor je to storil F. Lužar, ki že 15 let deluje na tem polju ter je dosegel prav lepe uspehe. Po njego-

vem predavanju se je vnela živahna debata, v katero so posegali tovariši: Jeglič, Bajc, Pirnat, Lobe, Jaklič, Štrukelj in drugi. Sukala se je debata zlasti o tem, kako se ustanovi in vodi šolska čebelica. Popoldne smo si ogledali ljudsko dvorano, obe šoli, cerkev itd. Končno še povemo, da so bili v odbor izvoljeni: H. Lobe, Ivan Pirnat, M. Tomc, I. Vidergar ter Ivan Štrukelj. Sprejet je bil tudi predlog, da se dolenjska podružnica razdeli. Snuje se sedaj podružnica za litijski okraj, potem pride na vrsto še kočevsko okolišče. Naprej brez strahu!

Slomškova podružnica za kranjski in radovljiški okraj je imela 8. junija zborovanje v Šmartnem pri Kranju. Predavanje ravnatelja dr. Josipa Mantuanija o varstvu zgodovinskih spomenikov je privabilo lepo število udeležencev. G. predavatelj je vso stvarino razdelil v sledeče točke: 1. Kaj so spomeniki? 2. Kako in kdaj naj jih varujemo? 3. Pedagoški postopek v šoli. O vsaki teh točk je g. profesor

tako spretno in tako prepričevalno razvijal svojo sodbo, da je v poslušalcih vzbudil največje zanimanje. Lahko rečem, da bo v zmyslu g. ravnatelja ravnal vsak učitelj, ki je bil navzoč. Dolžnost vsakega učitelja bodi, da prepreči, da ne bodo odnašali redkih in dragocenih predmetov različni nepoklicani nakupovalci v tuje države! Vesten učitelj naj skrbi, da skuša vcepiti mladini visoko spoštovanje do spomenikov, ki so nekakšno merilo kulturnega razvoja slovenskega naroda v posameznih dobah. Potem smemo upati, da bodo prihodnji rodovi znali bolj ceniti svoje dragocenosti, kakor jih ceni sedanji rod. — Sploh smo bili g. ravnatelju vsi navzoči hvaležni za njegovo poučno predavanje in želimo, da bi ga imeli priliko poslušati tudi člani ostalih podružnic »Slomškove zveze«. — Po zborovanju smo si ogledali prostore žimarske zadruga v Šmartnem. Prihodnjic se snidemo v Radovljici dne 4. okt. ob dveh popoldne. P.

VZGOJA.

Pazno oko. Učitelj kakor tudi vzgojitelj naj ne pozabi, da se včasih tudi otroci najboljših družin izprevržejo, da trud in skrb za duševno izoliko ostane dostikrat brez uspeha. Zakaj? Ker tisti, ki jim je paziti na otroke, ne zamaše tistih virov zla in spačenosti, ki niso tako očitni, ker ne odstranijo skritih kamnov spotike. Skrben vzgojitelj bo n. pr. pregledal predalčke otrokovih igrač, bo prelistal knjige, kjer — morda ne naravnost iz zlobnosti — skrivajo šolski otroci razna ne povsem nedolžna pisemca, slike, razglednice, pesemce itd. Skratka: Ne mižati, ampak oko odprto imeti in zapreti vse dohode, odkoder bi se utegnila utihotapiti rja, ki pokvari dostikrat še tako veliko skrb za vzgojo otrok!

Otrokova obsodba. Pregovor »Beseda miče — zgled vleče« je imel

in ima še vedno celotno veljavo. Kaj bodo izdali vsi opomini, vsi nauki, ako vidi otrok, da oče drugače ravna, kakor govori, ali če se doma ne udeje — stvuje to, kar otroka šola uči! Otrok pa, ki se kljub slabemu zgledu v domači hiši ne odvrne od izpolnjevanja zapovedi, zna napraviti tudi primerno sodbo o svojih zanikarnih predstojnikih. Tako n. pr. je nekoč, kakor pripoveduje duhovnik D., mala deklica naravnost obsodila svojega očeta z ostro opazko, ker je zane-marjal sv. mašo, a ga je s tem tudi poboljšala. Neke nedelje je šla deklica z mamo v cerkev ter rekla: »Mama, jaz in ti greva v cerkev, tata pa ne gre. Tata torej ne mara biti z nama v nebesih.« Ta preprosta logika je očeta tako pretresla, da je šel k spovedi in jel pošteno živeti.

RAZNOTEROSTI.

»Naša nada«. Iz referata c. kr. okr. šolskega nadzornika A. Maierja posnamemo, da je hodilo v preteklem šol. letu v ljubljanske ljudske šole (mestne in zasebne) 5738 otrok. Po narodnosti jih je 81⁰/₀ slovenskega, 19⁰/₀ pa nemškega jezika. — »To cvetje nikdar ne pozebe.«

Mednarodna razstava za šolsko higieno. Na mednarodni razstavi za higieno, ki je letos prirejena v Draždanih, se je posebno vpoštevalo prizadevanje za povzdigo šolske higiene. Špecialna higienska razstava obsega veliko večji prostor, kakor ga je imela naučna razstava na svetovni razstavi v Bruslju. Na vpogled je cela vrsta vsakovrstnih šolskih stavb v načrtih, v vzorcih in fotografičnih posnetkih. Vsa vprašanja pridejo v poštev, ki so količkaj v zvezi s higieno po šolah: stavbišče, odvajanje vode, kakovost stavbnih potrebščin, igrališča, telovadnice. Arhitekti so razstavili vzorne načrte za moderna šolska poslopja. Enako se nudi vpogled tudi v notranjščino šolskih stavb. Vidijo se praktični mostovži, primerna vrata in stopnice, pripravna napeljava vode, umivalnice in pralnice, pršne kopeli itd. Najbolj je seveda poskrbljeno, da se razvidi, kako naj bo opremljena urejena šolska soba-učilnica, v kakšnem razmerju naj bo višina in površina s številom otrok, kakšna bodi dnevna svetloba, nočna razsvetljava, posebno z indirektno lučjo v dvorani za risanje. Obiskovalci razstave se morejo tudi prepričati, kakšna bodi stenska barva, da vpliva karmoč blagodejno na oči, kakšne naprave za kurjavo in prezračevanje so najprimernejše, kako se prah najlaže odpravi. Celotno je med drugim izdelana in popolnoma opremljena velika telovadnica, dalje kuhinjska šola, ki so jo ustanovile tovarne za ognjišča. V tej šoli se praktično vežbajo mlade deklice za poznejši gospodinjski poklic. Neka posebnost je izvirni vodnjak na dvorišču, kjer morejo otroci piti brez

kupic, vendar tako, da je izključeno, da bi se našla kaka bolezen ali oskrumba. Seveda ne manjka tudi vzornih in modernih stranišč.

Najbolj zanimiva novost na polju šolske higiene je takozvana gozdna šola, ki je ustanovljena sredi gozdu podobnih nasadov na šolskem vrtu. Gozdni šoli je odmerjen prostor 4000 m². Tu se nahajajo lope za ležišča, orodje za telovadbo, prostori za pouk ob slabem vremenu, spalnice, otroški vrtički, kuhinje in še marsikaj.

Na razstavi je dalje šola za duševno zaostale otroke, kakor tudi posebna šolska klinika za zobovje.

Zanimanje šolnikov iz vseh krajev za to razstavo je — kakor se čuje — sila veliko. Poskrbljeno je tudi, da bo za časa razstave več pedagoških kongresov in zborovanj.

Šolske kuhinje. Princip delovne šole zahteva, da se nahaja v modernih šolskih poslopih tudi obsežna kuhinja s primerno obednico; še bolj se pa propagira zahteva, da naj se snujejo obednice za otroke, iz človekoljubnega stališča. V Monakovem je bilo že l. 1790. ustanovljeno društvo, ki je preskrbovalo revnim šolskim otrokom kosilo. Enaka naprava obstoji v Londonu že od l. 1870. dalje. V največjem obsegu pa skrbi za revno in potrebno deco mesto Pariz, kjer je bilo l. 1905. razdeljenih 9 milijonov porcij, 6 milijonov brezplačno. Otroci premožnejših staršev plačajo 15 v za obed. Mesto Pariz prispeva nekaj čez en milijon frankov, drugo plačajo šole s prostovoljnimi doneski privatnikov in države. Tudi na Dunaju že delujejo družbe za pogoščevanje revnih otrok, vendar ne celo leto, ampak samo v zimskem semestru.

Skrb francoskih šolskih nadzornikov za napredek (?) šole. V francoskem učiteljskem listu »Instituteur français« piše nekdo izmed francoskih učiteljev o vizitaciji svojega šolskega nadzornika. Za šolo in otroke, pravi dotični poročevalec, se šolski nadzor-

nik ni brigal, pač pa je moral učitelj odgovarjati na sledeča nadzornikova vprašanja: »Ali hodijo ljudje v tem kraju še k službi božji? Ali je bila že tu kaka civilna poroka? Ali govori duhovnik na prižnici zoper laiško šolo? Ali zlorablja verstveni pouk, da draži in hujska zoper vlado? Katere stranke je župan? Ali je župnikov prijatelj? Ali se obiskujeta? Ali je ljudstvo na vaši strani, ali se oklepa župnika?«

Tako službo imajo torej šolski nadzorniki na Francoskem. No učitelji ondi nimajo potemtakem težkega dela; bati se jim tudi ni, da bi bili slabo kvalificirani. Kljub temu jih je 60 % med njimi, ki so zaznamenovani s pridevkom »nezmožni« ali »na slabem glasu«.

Pedagoški aforizmi.

Tantum scimus, quantum memoria tenemus. — Toliko znamo, kolikor v spominu ohranimo.

Repetitio est mater studiorum. — Ponavljjanje je prva potreba pri učenju.

Lege, relege, repete! — Beri, premisli, ponovi!

Nulla dies sine linea! — Noben dan brez črte (dela)!

Praecepta pauca, exercitio multa! — Malo ukazov, pa dosti vaje!

Fabricando fit faber. — Vaja stori mojstra.

Fabricando fabricamur. — Ko vzgajamo, se vzgajamo.

Homines dum docent, discunt. — Ko učimo, se učimo.

Docendo discimus. — Ne za šolo, za življenje se učimo.

Velika katoliška pedagoška centrala. Ludovik Auer v Donauwörthu je prepustil koncem leta 1910. svoj ustav, ki se je razvil tekom štiridesetih let v velikanski zavod, čigar vrednost je cenjena na 1.400.000 mark, kot ustanovo z imenom »Stiftung Cassianum Donauwörth«, ki naj za vedno služi katoliški vzgoji.

Velika mesta našega cesarstva. Po novem štetju imamo v Avstriji

7 mest z več nego 100.000 prebivalci; 9 mest ima od 50.000 do 100.000 ljudi, 14 od 30 do 50.000. Za veliko mesto se smatra Dunaj ki ima 2.231.498 stanovnikov (koncu 1900: 1.727.073), Praga 535.100 (406.200), Trst 224.465 (178.172), Lvov 205.542 (159.800), Krakovo 151.919 (121.300), Gradec 151.783 (138.100).

Smrt pred I. sv. obhajilom. V Puthenpolly v Angleški Indiji so imeli letos 9. aprila prvo sv. obhajilo. Župnik (karmemličan) je spovedal prejšnji dan vse otroke. Mala deklica je šla po spovedi proti domu ter je hotela mimogrede pri cerkveniku kupiti svečo za slovesno prvo sv. obhajilo. Po nesreči ji pade denar iz roke; prikloni se, da bi ga pobrala, pri tem jo pa piči strupena kača. V hipu je bila vsa otečena; strašno jo je bilo videti, kajti koža je bila kar črno podpluta. V dveh urah je bila uboga deklica mrtva. Pač pretresljiv dogodek za vse deklice-tovarišice, ki so drugi dan šle k sv. obhajilu.

Ogromno šolsko poslopje dozidavajo v Berlinu. Velikanska stavba meji na tri ceste ter bo imela prostora za pet šolskih zavodov s 115 razredi. V notranjosti poslopja je prostorno osrednje dvorišče, na strani glavnega pročelja bodo pa napravili krasne nasade. Poleg velike telovadnice so v poslopju še tri telovadne dvorane, dve avli, številne konferenčne sobe in prostori za razne zbirke. Za električno razsvetljavo in centralno kurjavo je postavljena posebna hiša. Umevno, da ne bo manjkalo velike kopelnice z dvema plavalnicama. Doslej je bilo za to šolo čez dva milijona mark izdatkov.

Ogrska naprejš! Po dolgem prizadevanju si je 32.000 ogrskih učiteljev priborilo ugodnost, da se jim je dovolila polovična vožna cena na državnih železnicah. Minister Hieronimy je izrazil obenem, naj bi se učiteljstvo te ugodnosti posluževalo ne le za razvedrilo in okrepilo, temveč tudi v poučne svrhe, da si razširi domoznansko vedo. — Ali bi ne kazalo tudi pri nas stopiti na noge,

da postanemo enakopravni ogrskim kolegom? Naprosimo učitelje, ki so drž. poslanci, da se potegnejo za nas!

Moderno učiteljišče. Novo kraljevo učiteljiščno semenišče v Draždanih se prišteva med najudobnejše in najlepše šolske stavbe. Mogočna zidava, ki je stala čez en milijon mark, ima dva dela, obširno gospodarsko hišo, veliko telovadnico, zavod za gojence, poslopje za ravnatelja in velik stolp. Na krasnem pročelju je napravljena umetniška reliefna podoba: Kristus kot sejalec. V avli je prostora za 500 oseb. Semenišče ima 17 stanovanj, vsako za deset dijakov. Obsežno telovadno in igralno dvorišče, lep park in botaničen vrt: vse to pospešuje opravilo gojencev na prostem. — Slovesnega blagoslovljenja so se udeležili kralj, kraljevi principi in ministri.

Šolska kazen. Bavarski minister za nauk in bogočastje je objavil naredbu, ki urejuje in omejuje telesno kaznovanje v šoli. Učiteljem, ki so bili disciplinirani ali pa so bili sodnijsko kaznovani, ker so prekorali mejo dovoljenih telesnih kazni, se odtegne za določiti ali nedoločiti čas pravice kaznovanja. Kazen zopora se ne zategne pri učencih ljudske šole čez eno uro. Zapirati med opoldanskim odmorom ni dovoljeno; enako je zabranjeno, da bi se otroci pridržali v šoli do večernih ur ali pa tako dolgo, da ne bi mogli pred mrakom domov. Med zaporom ne smejo biti kaznenci brez

nadzorstva in tudi ne brez opravi. Telesno kaznovanje naj izvrši dotični učitelj, ki je kazen določil.

V ministri naredbi se nahajajo tudi sledeča pedagoška navodila: 1. Pravica telesnega kaznovanja naj se učitelju ne odvzame; vendar pa naj se deluje na to, da se polagoma telesna kazen odpravi iz šole. 2. Častna stvar naj bo za vsakega učitelja, da telesno strahovanje kolikor moč na svoji šoli omeji. 3. Zloraba omenjene pravice kaže pomanjkljivo pedagoško izobrazbo. 4. S telesno kaznijo ne sme škoditi ne zdravju, ne časti, ne sramežljivosti otrokovi. 6. Najboljši pomoček, da se izogne učitelj povodom za kaznovanje je vestna priprava, živahen pouk, strogo samozatajevanje.

Avstralija. Meseca januarja (od 17. do 21.) je bilo veliko zborovanje v mestu Sydney, ki je bilo namenjeno vzgoji na srednjih in ljudskih šolah. Predsedstvo je bilo poverjeno kardinalu Moran. Navzoči so bili trije katoliški škofje; tudi šolske sestre raznih redov so se udeležile posvetovanja ter so nastopale celo kot govornice.

Črnci v Združenih državah stopajo na plan. Pred 50 leti niso imeli nobene svoje šole ter je bilo med njimi 90 odstotkov analfabetov. Danes je med njimi manj branja ne večjih nego med prebivalstvom na Ruskem, na Portugalskem ali pa na Italijanskem. Dostop so si priborili že v vse poklice.

SLOVSTVO IN GLASBA.

Slike iz omladinske duhovne pastve. Spomen-spis. Sestavio prof. Ferdo Heffler. U Zagrebu 1911. Naklada katehetske knjižnice. Cena K 2-70, broš. K 3.

V Zagrebu je izšel XII. zvezek »Katehetske knjižnice«, ki obsega 200 strani v osmerki. Pozdravljamo to novo pedagoško-katehetsko, duhovno-pastirsko publikacijo profe-

sorja F. Heffler-ja, znanega vztrajno in neugnano delavnega pisatelja na polju šolskega slovstva. — To naj-novejše delo je pravzaprav spominski spis, izdan v proslavo novoimenovanemu nadškofu-koadjutorju dr. Antonu Bauer; obenem pa je avtor z njim zaključil svoje 20 letno pastirsko, katehetsko in pisateljsko delovanje. Tretji vzrok, da je zagledal ta

»spomen-spis« beli dan, je pa 10 letnica »Katehetske knjižnice« v Zagrebu.

Marljivi g. pisatelj je poleg daljšega uvoda zbral in uredil najvažnejše duhovno-pastirske, katehetske in vzgojne podatke iz duhovske »Korrespondenz associationis perseverantiae sacerdotalis« zadnjih 20 letnikov. Mikavne resnične zglede je uvrstil po vsebini in namenu pod razne naslove, izmed katerih so najvažnejši; Krščanski uzgoj, Omladinska duhovna pastva izvan šole, Dušobrižnik uopće, Katehet, Vjerska obuka (vzgoja) u školi, Svrhunarska (nadnaravna) sredstva uzgoja itd.

Knjigo krasi na uvodnem mestu slika nadškofa koadjutorja dr. Antona Bauer.

Priporočamo toplo vsem duhovnikom, ne le katehetom to koristno in zanimivo knjigo. Vsakdo bo našel v nji za svoje razmere lepo število mikavnih zgledov-dogodljajev iz duhovskega življenja; vredno jo je pa nabaviti tudi kot domače, razvedrilno čtivo. Jezik prof. Hefflerja je lahak in lepo opiljen ter nima onih običajnih tujih izrazov, zato je začuda umljiv tudi takim Slovincem, ki sicer niso vajeni hrvaščine.

Ivan Grafenauer: **Zgodovina novejšega slovenskega slovstva**. II. Doba narodnega prebujenja (1848 do 1868). Založila Katoliška bukvarna. Cena broš. K 6-60, v platneni vezavi K 7-20. Oceno prihodnjič.

Spillmannove povesti za mladino. V 1. številu letošnjega »Popotnika« se je neki knjižničar spravil nad Spillmannove povesti ter jih popolnoma obsodil in »nato vrgel iz knjižnice«. Omenjeni kritik pravi, da so v njih

»stran za stranjo same čudovite, nemogoče in Evropecu nerazumljive epizode — prav kakor pri znanih indijanaricah«, in da so te povesti še toliko slabše, ker »ni drugega v njih kakor sami nauki, samo moralizovanje«. Za knjige, ki so mladini namenjene, je to huda obsodba, kajti kaj takega, kar je Evropecu sploh nerazumljivo, bi vendar ne smeli slovenski mladini dati v roke. Da si napravimo pravično sodbo, čujmo še drugega kritika!

Za slovensko katoliško učitelstvo precej merodajno sodbo o teh povestih, najdemo v »Katalogu mladinskih knjig za učence ljudskih šol«, ki ga je sestavil naš mladinoljub in dober poznavatelj mladinskega slovstva profesor A. Kržič (Priloga »Slov. Učitelja« leta 1907.) Čujmo! »Spillmann ne piše »moderno« brez tendence, marveč ima prelepi namen, utrjevati v mladih srcih versko prepričanje in vnemati za vzorno življenje. Ne piše pa »starokopitno«, da bi suhoparno pristavil vsakemu večjemu odstavku nraštvene nauke, marveč zna tako spretno vtikavati svoje nauke, da jih povesti same govore« (str. 57.). In na drugem kraju berem: »A tudi zato jo priporočamo, ker obenem tudi pomnožuje svetno znanje mlademu čitatelju: iz zemljepisja najpotrebnejše stvari otoka Nove Zelandije, razliko letnih časov, vremena v drugih delih sveta itd.« (str. 55.) Kako diametralno nasprotni sodbi o istem pisatelju! Sicer tudi prof. Kržič graja, kar je res graje vrednega; a tako kratkomalo zavreči Spillmannke more pa le Popotnikov knjižničar, ki mu najbrže le duhovnik Spillmann ne ugaja.

— y —

„Slovenski Učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. **Celoletna naročnina 4 K.** (Naročnina in članarina 5 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema: **Uredništvo „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani.**

Urednika: **A. Čadež**, katehet v Ljubljani; **J. Novak**, c. kr. učitelj v Idriji.

Tiska Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren **Ivan Rakovec**.

Razpis učiteljskih služb.

V postojnskem okolišču: Služba nadučitelja na trirazrednici v Zagorju pri Št. Petru do 30. jul. 1911.

V krškem okraju: Učiteljsko mesto za moške prosilce na šestrazrednici v Radečah; voditeljsko mesto na enorazredni ljudski šoli v Dobovcu do 10. avg. 1911.

V kočevskem okraju: Služba nadučitelja (z užitkom prostega stanovanja) na trirazredni Cesar Franc Jožefovi šoli v Dolenji vasi. Prošnje do 5. avg. 1911.

V radovljiškem okraju: Služba učitelja-voditelja na enorazrednici na Bohinjski Beli. Ker je bilo to mesto že razpisano, so že vložene prošnje tudi pri tem natečaju veljavne. Rok 25. julij 1911.

V šolskem okraju kranjskem: Služba nadučitelja in služba učiteljice na dvorazrednici v Žabnici; služba učiteljice na dvorazrednici v Velesovem; služba učitelja na triraz-

redni ljudski šoli v Cerkljah in službi učiteljev-voditeljev na enorazrednicah v Javorjah in na Trsteniku. Rok do 25. julija 1911.

V litijskem okraju: Služba učitelja na dvorazrednici v Polici do 10. avg. 1911.

Na štirirazredni ljudski šoli v Višnji gori se razpisuje nadučiteljska služba in na dvorazredni ljudski šoli v Žalini učiteljska služba v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje je predložiti semkaj predpisanim potom do 15. avgusta 1911.

Prosilci za stalno nameščenje, ki v kranjski javni službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. šol. svet v Litiji, 6. julija 1911.

Občni zbor »Slomškove zveze« bo v Ljubljani ob času mladeniške slavnosti. — Čas, spored predavanja in podrobnosti bodo objavljene pravočasno v »Slovincu«.

Pijte samo „Tolstovrško slatino“! Naroči se v Tolstem vrhu, Guštanj, Koroško.

